

Українське Нозащтво

Рік XI

ЛИПЕНЬ — ВЕРЕСЕНЬ 1974

Ч. 3(29)

КОСТЬ ГОРДІЄНКО

Кошовий Січі Запорозької в рр. 1701-1709

(Інакше прізвище — Гордниський, Кріт; родом з Полтавщини)

Завзятий ворог Московщини, союзник Гетьмана Мазепи в 1709 р.

Автор конституції 1710 року: «Договір і постановлення між Гетьманом Орликом і Військом Запорозьким».

(Патрон Куреня УК ч. 30 в м. Сейтла, ст. Вашингтон, ЗСА)

«УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО»

квартальник

Українського Вільного Козацтва

„UKRAINSKE KOZATSTVO“

Veterans' Brochure

Ukrainian Cossack Brotherhood

Редагує колегія:

Головний редактор і адміністратор — Антін Кущинський,
співредактори: Михайло Петруняк, Петро Федоренко, Павло Бабяк і
Володимир Зесадний.

Address:

„UKRAINSKE KOZATSTVO“

2100 W. Chicago Ave.

Chicago, Ill. 60622 — USA

З М І С Т чис. 3(29)

Козацька дума	Стор. 1
о. Протопр. Микола Литваківський — Слово на день Св. Тройці	2
велика Козацька Рада	4
М-гр Володимир Савицький — В темряві віків	8
Ігнат Пономарчук — Кошовий Кость Гордієнко	16
Андріан Каченко — Манастирі за часів Запорозької Січі	20
Павло Бабяк — в 60-ліття невмирущої слави УСС-ів	22
Еugen Курилюк — Аркан	25
Маркіян Фесолович — Під Бродами зацвіли червоні маки	28
Ніна Шумко — «Воюєм за Расею!»	30
Михайло Лещинський — Анатолій Радигін про українських вояків	33
Антін Кущинський — «Під московським караулом у тюрмі»	35
Лев Пилипенко — «Козацькому роду нема переводу» (вірш)	42
Наша зміна	43
На 58-му році існування УВК	46
Відійшли у вічність	51

СТАВАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКАМИ «У. К.» НА 1974 РІК

Річна передплата для ЗСА, Канади, Англії й Німеччини 6. доларів
ЗСА, для Австралії 4. австралійських долари, для Південної Америки
20 нових аргентинських пезів, для інших країн рівновартість 6. доларів
ЗСА. Ціна окремого числа 1.50 дол.

Закликаємо всіх організованих і неорганізованих прихильників Ко-
зацької Ідеї за порогами Батьківщини підтримувати і далі наш жур-
нал своїми бодай найменшими фінансовими дарами. Завдяки тому ви-
дання журналу, як і до цього часу, не буде мати дефіциту ні жодних
боргів, хоч кошти друку й поштові видатки ще далі ростуть.

Адміністрація «Українського Козацтва»

На 1-ій ст. обкладинки портрет Кошового Костя Гордієнка — артиста-
мистця Леоніда Бенцеля, Отамана Куреня УВК ч. 30 в Сейтел, Вашингтон.

Передрук дозволено з поданням джерела.

Українське Козацтво

№ 31

ЛИПЕНЬ — ВЕРЕСЕНЬ 1974

Ч. 3(29)

СТАРОВИННА КОЗАЦЬКА ДУМА

Ой ішли наші славні запорожці
Та по-над Бугом рікою,
Ой широкою та глибокою,
Гей та по-над лиманами.

Ой уже ж наші славні запорожці
Та й не веселі стали:
Ой облягли їх, облягли москалі
Та всьома сторонами.

Ой кругом церкви, церкви Січової
Ой караули стояли,
Ой священнику, отцю Владимиру,
Та служити не дали.

Ой летить бомба з московського
поля

Та посеред Січі впала,
Ой хоч пропали славні запорожці,
Так не пропала їх слава!

о. Протопресвітер Полк. УВК
Микола Литваківський
Генеральний Капелан УВК

СЛОВО НА ДЕНЬ СВ. ТРОЙЦІ

Во ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа!

«Пречистий, Нескверний, Безначальний, Невидимий, Недосяжний, Недослідимий, Непереможний, Незлобний, Господи...»

Мої Дорогі Брати і Сестри!

Так починає свою Богонатхненну молитву Св. Василій Великий в День Святої Тройці на ВЕЧІРНІ, яку наша Церква відправляє зараз же після Літургії і цим, якби закінчується круг Богослужбових відправ. Тому, що в це Свято: Зшестям Св. ДУХА на Св. Апостолів закінчується ще один безмежно важливий круг — круг повного виявлення Божества в Ньому трьох Особах: — ОТЦЯ, і СИНА, і Святого ДУХА — Повного виявлення Пресвятої Тройці. Через те й перший день Зелених Свят називається ще і днем Святої ТРОЙЦІ.

Коли молячись, ми завжди відчуваємо себе перед лицем Бога, то в цей Святий нарочитий день, День Пребожественної Тройці ми, вірні, серцями нашими відчуваємо особливо близьку до нас присутність Божу.

Ми стаємо лицем до лица перед Величністю БОГА нашого і тому, виглошуючи ці слова безмежної Божої Величності, ми чуємо, як святим тремтінням охоплюються наші серця, і як безмежним благоговінням переймається все наше єство, коли ми подумуємо перед ким стоїмо.

Бог Отець сотворив світ і ним управляє, Він є Творець і Вседержитель — Бог Син — Господь Ісус Христос — спас людей і Світ, Він Спаситель. — Бог Дух Святий дає життя Світові, духовно відживляє людей, Він є Животворчий. Всі ці три Особи Божества рівні поміж собою.

Цей Дух Святий, що зійшов в День Пятидесятниці на Св. Апостолів через Хресні заслуги Ісуса Христа, перебуває і сьогодні в Церкві та подається вірним через сім встановлених Богом Таїнств:

1. Таїнство Хрещення, що очищає нас від гріхів до нового духовного життя.

2. Таїнство Миропомазання, в якому при помазанні Св. Миром головних частин тіла людини в ім'я Св. Духа подаються благодатні сили для зміцнення в праведному житті.

3. Таїнство Сповіді, в якому Священик владою даною від Бога, розгрішає грішника, що кається в своїх гріхах.

4. Таїнство Причастя, в якому вірні під видом хліба і вина причащаються самого Тіла і Крови Христової для вічного життя.

5. Таїнство Єлеосвячення, при якому недужі і вірні одержують цілення недуг душевних і тілесних.

6. Таїнство Шлюбу, яким дається благословення на подружнє життя молодим людям в чистоті, любові й взаємній вірності.

7. Таїнство Священства, яким Дух Святий через рукоположення Архієрейське наставляє вибраних осіб відправляти Св. Таїнства і пасти стадо Христове.

Дух Святий рядить Церквою: всі Єпископи, Священники і Диякони, що ведуть вірних до спасення мають свою владу від Святого Духа. (діян. 20, 28).

Ісус Христос відкрив перед нами Істину, що Бог є Єдиний Єством Божества в потрійний в лицах: ОТЕЦЬ, СЛОВО — (СИН) і Святий ДУХ. Тому то і заповідав Св. Апостолам хрестити всіх вірних «ВО ІМ'Я ОТЦЯ, і СИНА, і Св. ДУХА.»

Він сказав нам: «про безмежну любов Бога до нас : так Бог полюбив людей, що й Сина свого Єдинородного віддав, щоб усякий, хто вірує в Нього, не загинув, а мав би життя вічне!»

СИН БОЖИЙ явив нам, що ДУХ СЯТИЙ предвічно сходить від ОТЦЯ, що все, що має в собі ОТЕЦЬ, те спільне разом і СИНОВІ і Святому ДУХОВІ.

Яко Син, Він хрестився в Йордані, Отець заговорив до Нього: «Це Син мій улюблений, в Ньому моє благовоління.»

ДУХ Святий у вигляді голубини зійшов на Сина і остався в Ньому.

Син Божий явив нам, що Дух Святий предвічно сходить від ОТЦЯ, що все, що має в собі Отець, те спільне разом і Синови і Святому Духові.

Він відкрив нам останню долю Світу цього, ОСТАННІЙ свій суд і долю сатани і слуг його, також величю долю ПРАВЕДНИКІВ, після ОСТАННЬОГО Суду БОЖОГО. Оце наше Богопізнання! Оце та Істина, яку приніс нам Син Божий і, через яку зробив нас вільними. Святий Дух володіє Церквою і стереже її.

Двадцять віків минає від часу заснування Православної Церкви і багато зайшло за той час змін на землі, тільки Церква Христова, та велика держава Святого Духа на землі незмінно стоїть і росте.

Перетривала вона страшні переслідування. Пригадаймо хоч би що творилося в Церквою Христовою у нас в Україні? Але все було даремне. З крові кожного мученика виростали сотні нових християн.

Були колись і тривають далі ересі, розколи, секти, відступники - безбожники, що вели завзяту боротьбу проти Ісуса Христа, а Церква Христова стоїть, бо Церквою володіє не чоловік, а вища Божа Істота - Святий ДУХ.

Ми українці на далекій чужині, маємо велике духовне щастя належати до Церкви Христової, через свою УАП Церкву, яка, як ласкава Мати подає нам спасенну пораду в трудних випадках життя, кріпить нас на душі і об'єднує коло себе в одну велику громаду, без різниці наших політичних переконань.

Рідна мова в богослуженні й проповідництві, рідні Церковні звичаї та обряди, а найголовніше — глибокий християнський дух, ото ті головні двигуни в житті нашої Церкви, за приверження яких боролись сотками років наші покоління, а особливо запорозькі козаки, і яких ми тут повинні берегти, як найдорожчого духовного скарбу.

От наприклад: із Святом Пятидесятниці - Святої Тройці, у нас зв'язані звичаї прикрашувати зеленим Св. Храми, наші доми, приносити до Церкви і освятити запашні квіти на знак животворчої сили Св. Духа, без якого ніщо навіть рослина не може жити, без почуття вдячності Богові, за Нього ласку до нас.

Як колись в Єрусалимі в старозавітний день Пятидесятниці приносили подяку від плодів земних, коли природа під подихом весни оживляє все, так і людські серця, зігріті ласкою Божою Святого Духа оживляються від найбільшої байдужості, заскорузлості та прикрашуються квітками добрих діл.

Ото ж, будемо правдивими добрими християнами, в лоні рідної Української Автокефальної Православної Церкви, сильні вірою, одягнені Божою ласкою, через яку перебуває в нас Святий ДУХ.

А М І Н Ї

ВЕЛИКА КОЗАЦЬКА РАДА

(Що відбулася кореспонденційним сп особом в часі від 1. 4. 73 до 25. 4. 74)

Великій Козацькій Раді, як найвищому органу управління УВК належать найбільші права, серед яких найголовнішим є: змінити основні, засадничі розділи статуту та звільнити й вибрати голову організації і головніших функціонерів — генеральних суддю та контролера. Отже, ВКРада є живим виявом традиційно-історичної форми управління Запорозької Січі. Так, по неписаному закону, а по звичаю, козацьке товариство тоді передавало свою волю на якийсь час в руки свого обранця — кошового отамана чи гетьмана. Від того моменту аж до слідувочої Козацької Ради кошовий отаман, прийнявши булаву, ставав начальником в абсолютно мілітарному розумінню цього слова. Він тепер вже наказував і за невиконання наказів карав, а під час військового походу міг карати винуватих навіть на горло. За свою діяльність, за спосіб виконання переданого йому права, кошовий відповідав перед черговою Козацькою Радою. За часів історичної Козаччини не існувало систематично обмеженого часу, на який обирались кошовий чи гетьман. Те залежало від обставин часу та від задоволення чи незадоволення козацького товариства зі свого кошового чи гетьмана або від успіхів його керування чи особистих здібностей й таланту.

В сучасних умовах, при існуючому правопорядку в організованому суспільстві, було приписано в досі існуючому статуті УВК, що звичайні Великі Козацькі Ради мали відбуватися кожний п'ятий рік і це було каденцією для урядування дотеперішнього Військового Отамана УВК. Практика показала, що такий термін є задовгий, бо темп життя зокрема після Другої світової війни прискорилось, а з тим і зміни обставин, думок, бажань, ідей

також почали скоріше мінитися й наростати. Тому для волевиявлення нашого товариства треба було скоротити термін каденції. До того кликав ще й той мотив, що побратими, діючі на провідних становищах УВК, природньо старіються або перепрацьовуються, а майбутнє УВК потребує зміни й омолодження того персоналу. Тому ВКРада постановила скоротити каденцію для відбуття сесій ВКРади та для урядування голови й провідних функціонерів УВК і ухвалила її на три роки.

Крім того, ВКРада ухвалила змінити частину номенклатури, що досі вживалася в УВК, бо хотілося відродити деякі традиційні назви з славного козацького періоду нашої історії. Досі голова УВК називався Військовим Отаманом так ніби він був командиром війська. Але, перебуваючи за кордонами Батьківщини, УВК не є військом, а лише організацією провійськового (парамілітарного) характеру. В умовах правного існування УВК на еміграції в державах Західного світу ця назва викликала непорозуміння при перекладі цього терміну, бо хоч ми і є ветеранами Визвольної Боротьби України, але ми не є військом. Тому по думці внескодавців краще надавалася назва «Кошовий Отаман». Це є старокозацька традиційна назва. Вона вказує що голова організації провадить лише частиною ветеранської братії за кордоном. Коли б ми повернулись на Україну звільнену від займанця, то і тоді УВК, зберігаючи свою особну організацію, може бути тільки частиною військових сил України, як то було в 1918 році, коли УВК складалося з восьми кошів на чолі з Кошовими Отаманами. ВКРада затвердила цю старовинну назву для начальника нашої козацької організації і він те-

Збір на Раду. Ілюстрація А. Базилевича

пер зветься «Кошовий Отаман УВК».

Наші організовані на місцях осередки носили досі назву «станіці». Історична довідка показує, що ця назва була накинута московською владою після зруйнування Запорозької Січі взамін традиційної назви «курені», що тим словом звалися поодинокі з 38-ми відділів Запорозької Січі. Тому, щоб відновити цю, вже призабуту назву, ВКРада схвалила дотичний внесок і наші «станіці» тепер зватимуться «куренями». Подібно зроблено з назвою «Область», що означала якусь географічну територію на якій існує кілька організованих осередків УВК. Тут

ВКРада прийняла внесок повернутись до запорозької назви «Паланка» («Отман Паланки»), що за часів Запорозької Січі відповідало точно означеній кордоном території «Козацьких Вольностей» (козацьких запорозьких земель), з якої провадилося господарське постачання для кількох куренів.

В тій же інтенції, щоб запровадити стародавні козацькі звання, ВКРада затвердила назву ранги «Осаул» замість досі вживаної — «Курінний». Цим також упорядковано дотеперішнє замішання поняття назви посади командира кількох сотень (батальйо-

ну), що звався в новітній Українській Армії «Куриний». Також генеральські ранги тепер названо так, як то було в старовину встановлено за часів Української Держави: «Генеральний Хоружий», «Генеральний Значковий», «Генеральний Бунчужний».

«Генеральну Управу» тепер названо «Генеральною Булавою». Проект цієї зміни при голосуванні у ВКРаді мав кілька опонентів, що подали свої голоси «проти». Вони звернули увагу, що «булава» є назвою регалії як знаку влади, що її доручалось при виборі кошового чи гетьмана. Внескодавці ж цього проекту мали такі мотиви: слово «управа» є занадто цивільна і повсюду в різних організаціях вживана назва для керівної установи. Назва ж «булава» вже подекуди вживалась у війську, щоб цим національним словом заступити чуже слово «штаб», а також вже існує термін — «булавні старшини». Отже для парамілітарного стилю і для залишення в козацькій традиції цього слова сталося так, що ВКРада таки прийняла цю зміну та її кваліфікованою більшістю (3/4 голосів). Тому, що тримемось засади, що навіть звичайна більшість голосів є обов'язуюча для меншості, то мусимо погодитись, що наша центральна установа УВК тепер вже зветься «Генеральна Булава». Тим більше, що й навіть зображення булави, як символу влади, ми млемо на нашій побратимській організаційній відзнаці. То ж хай це слово («булава — гетьман»), заборонене й викреслене зі словника наказом московської влади, набирає знову у нас права і свого змісту.

В справах організаційних ВКРада утворила становище Генерального Писаря, якого, за минулих каденцій іноді вибирала ВКРада а іноді назначав Військовий Отаман. Ця особа має функції, які у війську окреслювались назвою «начальник штабу». Він має безпосередньо підлягати командирові

більшій військової частини, а у нас Кошовому Отаманові, щоб уміти самостійно виконувати при допомозі апарату штабу (у нас тепер — Генеральної Булави) провідні напрямні й зарядження Кошового Отамана. Тому логічним і безумовно необхідним є щоб між Кошовим Отаманом і Генеральним Писарем була певна гармонія, порозуміння, побратимське довір'я й одностійність у співпраці. Тому, як і у війську, так і в УК кандидата на Генерального Писаря має вибирати і призначати сам Кошовий Отаман і що за сесію тепер постановила ВКРада.

Статут УВК надає Кошовому Отаманові обов'язок «визначати для чинності організації генеральну лінію згідно зі статутом та переводити її в життя за посередництвом Генеральної Булави». Це завдання зокрема можна виконувати, крім організаційних наказів, ще і при допомозі періодичного органу УВК. Це є дуже важливо й тому ВКРада постановила, що Кошовий Отаман також має призначити і редактора нашого видавництва.

ВКРада, про чинність якої інформуємо, в дуже одностійний і солідарний спосіб виконала своє право виборів і на пропозицію Номінаційної Комісії вибрала на каденцію 1974 — 76 рр. на Кошового Отамана дотеперішнього Військового Отамана Генер. Значк. Іск. Антона Кущинського в Чикаго, ЗСА, хоч він вже заслужив по довголітній праці в провіді УВ на фізичний і душевний відпочинок. На становище Генерального Судді вибрано Осаула м-гра прав Володимира Мандичевського в Перт, Зах. Австралії, а на Генерального Контролера — Адмін. Осаула Іск. Миколу Юзефовича в Чикаго, ЗСА.

Крім того, ВКРада затвердила іменування Почесними Козаками на внесок Військового Отамана по постанові Гонорової Ради УВК Побратимів: Адмін. Полк. Проф. Д-ра Олександра Оглобллина, президента УВАН, нащад-

ка старого козацького роду, та Осаула д-ра Тимоша Олесіюка заслуженого громадського діяча.

Багато наших читачів — не членів УВК — ми далі, то все більше інтересуються характером та ідеологічними особливостями нашого Козацького Руху, що поволі набирає внутрішньої сили та ідейного значення, а дехто навіть висловлює бажання вписатися в козацький реєстр. Тому для ширшої інформації подаємо, що щойно відбула ВКРада нічого не змінила з досі прийнятих ідейних засад і мети УВК а лише доповнила уступ про відношення до України і до Церкви козацьких нащадків, що перебувають на чужині.

Тут подаємо для загального відома дотичні артикули нашого статуту — розділ II — «ІДЕЙНІ ЗАСАДИ І МЕТА»:

Арт. 4. УВК є станова парамілітарна громадська, НЕ ПОЛІТИЧНА І НЕ ПАРТІЙНА організація. УВК лояльно ставиться до всіх українських самостійницьких угруповань і ПРАЦЮЄ ДЛЯ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОЇ СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ, не зважаючи на форму устрою і влади в майбутній звільненій від окупанта Україні, крім, розуміється, комуністичної.

Про форму устрою і влади у вільній Україні рішатиме український народ на Рідних Землях у вільно вибраному Сеймі, або способом вільного і таємного всенароднього референдуму. Для козацького нащадка в країні нового поселення чи народження притаман-

ною прикметою є глибока прив'язаність до своїх предків, до своєї прабатьківської землі — УКРАЇНИ, до своєї ЦЕРКВИ, пошана до минулого, до традицій, до скарбів української духовності.

Козацький нащадок це вільна людина, що вміє панувати сам над собою й пригтовляється до ускладнених вимог життя так, щоб бути самостійною духово і ні від кого не залежним матеріально.

Арт. 5. Метою УВК на чужині є:

а) творення з відповідних елементів лицарських кадрів станового козацтва на традиційних засадах з 1917-18 років, які б пам'ятали про те, що «ми браття козацького роду» та які б в основу своєї діяльності поклали власні сили для зміцнення ідеї Української Самостійної Соборної Державності і для утримання козацьких традицій в справі оборони та боротьби не за владу в Україні і на еміграції, а за суверенність і за фізичну й духовну волю України та соборне співжиття і співпрацю еміграції, відкидаючи внутрішню боротьбу, як найбільше зло і шкідливе явище в житті Українського Народу, завжди пам'ятаючи про те, що УВК є власністю цілої нації, а не окремої її частини, партії чи групи;

б) творення з членів УВК організаційного стану для служення українському народові за його вільне фізичне й духовно-культурне життя та розвиток;

в) оборона України і Українського визвольного руху в країнах поселення чи народження.

Мгр. Володимир Савицький

В ТЕМРЯВІ ВІКІВ

(Дослід з минулого Русь-України)

Спроба реконструкції Імперіальної Палати Русь-України часів Володимира Великого.

Терени прилягаючи до Десятинної Церкви у Києві розкопувано неодноразово і мимо того, що знайдено фундаменти двох палат, та велику масу архітектонічних фрагментів, ніхто не зацікавився зреконтруванням тих важливих будівель, можливо тому, що це не є в інтересі окупанта.

Тимчасом проблема реконструкції архітектонічних пам'яток Імперіальної Епохи України, прозваної окупантами «Княжою Добою», важлива з багатьох причин. В першій мірі ми пізнаємо творчість наших предків у тих героїчних часах, пізнаємо культурні зв'язки, та евентуальні впливи, яким вони підлягали, їх спосіб життя, і завдяки цьому дана епоха набирає життя, що скрипає сильно почуття національної гордості, та так нам потрібного, особливо тепер, РАТНОГО ДУХА. Рівно ж мистці, кінорежисери, вихователі нашої молоді відчують брак докладніших інформацій про світську монументальну архітектуру Старої України.

Реконструкція того, що існувало сто, чи двісті літ тому назад, важка річ. Ще важче зреконтрувати щось, що існувало майже тисяч літ тому назад, а форми чого ніхто ніколи офіційно не зафіксував.

Реконструючи палату часів Володимира Великого, прийшлося блукати у цілковитій майже темноті та зачинати майже з нічого. Мимо того, осигнув я бодай може частинно намірену ціль.

Палати українських середньовічних Монархів побудовані були у найбільш аристократичній частині Київського Акрополя, у т. зв. Місті Володимира.

Цей терен розкопувано у модерних часах часто. Пошукування провадили Климович, Крижанівський, (ще у 1857 року), Хвойка 1907-1908, Милеев 1911-14 і т. д.

І тут у північно-східній частині, званої у XI віці «Великий Ярослав Двор» близько Десятинної Церкви, знайдено останки двох великих палат з X віку, а може ще і старших. (Одна на північний захід, а друга на полудневий схід від Десятинної Церкви).

В руїнах знайдено велику скількість золоті бижутерії, мармурові розкішно різьблені обрамування дверей і вікон, цегли 29 x 20 x 4.5 см., та 31 x 31 x 2.5 см., рештки мистецьких мозаїк, фресків, рештки, чи цілі кусники кольорового скла від вітражів, та плитку з тризубом. Закопчений тинк з рештками фресків, та обгорілі бальки вказують на те, що палата правдоподібно була спалена через суздальсько-московську орду Андрія Боголюбського, підчас відомого нападу на Україну у 1169 році, коли то суздальсько-московські опричники цілковито зруйнували та обрабували столицю України Київ.

Цікаво, що як Іпатський (український) список Повісти Временних літ згадує про цю трагедію з великим жалем, московський літописець Лаврентійського списку згадує про що огидну подію радісно, з неприхованим триумфом, та вважає, що «це Бог і Святая Богородица» допомогли москалям поповнити таке «Геройство».

З тих трагічних для України часів походять також численні золоті скарби, закопані в поспіху через Київ перед рабунок московських банд. Під-

час першого татарського нападу, Київ був вже в руїнах, так, що Татари не мали вже нічого до нищення чи рабування.

Мури палати побудовані були методом прямикутум. Палата положена на полудневий схід від Десятинної Церкви, а якою виключно займатимемося, мала розміри 11.5 x 45 метрів і творила правильний прямокутник. На схід від цієї палати знайдено фундаменти багатобічної будівлі, чи не з XII віку, а може ще старшої. Це був безсумнівно т. зв. «ТЕРЕМ», відомий нам з літописи. Від близькості терему і палату називано «Двір Теремий».

Іпатський уважав, що слово «терем» є словом загально-слов'янським. (Болгарське «трим», сербське «трим», польське «трзем»). Інші вважають це за грецьку позичку, чи навіть з перського «тарем», що означає «павільон».

Мені здається, що буде воно скоріше готичного походження, а саме від готичного «тірре», «тур», «торрр», «турм», що значить «вежа». Від цього безсумнівно походить наше «тирма» (в'язниця для важливих в'язнів були у давнині в півницях веж), та «турня», себто вежоподібні скелі в Татрах. Само слово «Татри» виводжу від українського слова «Татра», що значить у нашій мові «скеля», отже «Татри» це правильно зрештою, «скелі». В польській мові це слово уживане як для них незрозуміла назва гір.

Отже терем, це була вежа при палаті і тим можна пояснити її розміри (15 x 15 метрів) та многокутність фундаментів.

Зі згаданого вище знаємо розміри палати, її поземний плян, спосіб будівництва стін, та декоративні засоби примінені при її будові. Зовнішній вигляд будинку є нам одначе зовсім невідомий.

Студіюючи для інших цілий фрески у нежі св. Софії в Києві, звернув я увагу на загадочний після мене фреск,

знаний в науці під назвою «Гіподром». На цьому фреску зображена є ліва половина та центр якогось репрезентативного будинку. На партері будинку зображені є два більші отворені вікна, та три круглі вікна з вітражами, як рівнож правдоподібно входові двері. На затраченій сьогодні частині фреску, себто на право для глядача, були безсумнівно дальші два більші вікна, та малі з вітражами. На першому поверсі видно три луки менших аркад, та два вищі луки центральних аркад, прикрашені на горі порт'єрами, чи не зі шовку. На право були безсумнівно дальші три луки менших аркад. На другому поверсі видно ряд луків т. зв. «Трифогіум» (рід галерії). Будинок був прикритий двосхилими дахами у виді буки «М», що докладно видно на репродукції цього фреску у книзі М. К. Каргера (це той московський «археолог», який руйнував Золотоверхий Монастир у Києві у 1934 р.) п. н. «Древнерусская монументальна живопись», «Советський художник», Москва 1963. В аркадах є зображені різні особи з тим, що в другій центральній аркаді видно якогось монарха, на що вказує німб уміщений докруги його голови.

Після мене, це ніяк не є Константинопільський Гіподром, дарма, що в аркадах є якісь глядачі. Перш усього, «задр хитрїах хитрїах ни ни 'ллі ні екаі как ні слїду квадріг, та т. зв. «Орріліна», себто певного роду «острова» в центрі арени з обелісками, який був і до сьогодні перехований на Константинопільському гіподромі. Це видно рівнож докладно на грецькій плоско-різьбі, на плитці зі слоненої кости, переховуваній тепер в музею міста В'єнна. А прецінь речей так маркантих для гіподрому, а так цікавих для українського глядача, з особливою квадріг в повному розгоні, мистець напевно не обминув би! Замість того, бачимо на сусідніх фресках тієї вежі, речі, більш характерні для українського, ніж візантійського способу життя. Є

там приміром типова для України сцена полювання на дикого коня тарпана, мешканця найпівнічних степів, а не... Константинополя. Є там сцени з полювання на медведя, вивірку і т. д. Рівнож є там сцени з якоїсь забави з музикантами, які грають на бандурі, в роді скрипок, сопілки, чинелях та гарфі. Є там і стовп гладкий, по якому спинається хтось, щоб здобути нагороду приміщену на його вершкунку. В іншому місці є зображена сцена боротьби з актором очевидно, перебраним за якусь потвору. Далі є там сцени чи не з колядниками, та і гість з недалекої Азії зі своїм верблюдом.

З того всього відношу враження, що всі фрески треба трактувати як одну цілість, як свого роду репортаж, чи стінну газету з-перед майже тисячі літ, та що маємо тут прямо до діла не з хаотичним нагромадженням різних що до теми фресків, але з плянованим наміром мистця увіковічити якусь подію, якимсь всенародним державним святом у Києві, улаштоване пр., з нагоди якоїсь перемоги, чи пр., укінчення будови якоїсь важливої будівлі. Якщо воно справді так було, то в такому случаю фреск «Гіподромом» представляє в дійсності наших Монархів.

Бажаючи ще сильніше упевнитися, чи дійсно маємо тут до діла з палатною будівлею, провів я залишки тогочасних палат в Західній Європі.

І дійсно пощастило мені знайти будівлю, яка могла бути прототипом будинку на київському фреску. Тою палатою на мою думку є палата Теодорика в Равенні в Італії, якої залишки (передня стіна) перетривали там до нашого часу, а у первісному своїй стані є вона зображена на мозаїці у церкві Арролінаге Nuovo в Равенні.

На цій мозаїці зображена є ця палата дуже докладно, до того ще з великим написом «Palatium» на тимпанові. Ця палата надивовижно подібна

до нашої київської палати на фреску зі св. Софії.

Партер, як видно нецікавий, як і в нашій палаті, опущено в мозаїці цілком. За те величаво є зображені аркади першого поверху, з меншими аркадами, по три з правого і лівого боку. В центрі, як і в нас, є три інші і більші центральні аркади. На другому поверсі є зображені як і в нас, т. зв. Triforia, з такими самими в горі, як і в нас, вітражами. Над трьома центральними аркадами є двохилый дах типу як буква «М». Над Triforia-ми є круглі дашки, але вже не двохилі як вище, що зумовлене можливо теплішим кліматом Італії. Ще хочу додати, що аркади прикрашені є, як і в нас шовковими порт'єрами. Цікаве, що і архітектонічні оздобні засоби, і в нас, і там, дуже подібні. Приміром капітелі колоном належать до типу популярного тоді в країнах Середземно - Чорноморського басейну. (Рис. 1). Підстави

Рис. 1. Капітель колоном Чорноморського басейну

колоном є ті самі, луки аркад виконані з напереміну двокольорового каміння. Тут і там в горі аркад є вітражі. Мало цього, по правому боці палати в Равенні є ще вежа, отже відповідник

нашого терему, якого рештки доховалися до наших часів, про що я згадав передше. Не забуваймо також, що Теодорик Великий був Готом, а наше слово «терем», це безсумнівно після мене готизма позичка.

Отже можемо прийняти за факт, що палата Володимира Великого будована була на зразок славної у тому часі палати Теодорика Великого в Равенні, яка тоді була безсумнівно ще у бездоганному стані. Це тим більш правдоподібно, бо Володимир Великий, мав зв'язки з тодішньою Італією.

Луки аркад виконані з двокольорових каменів, були теж і в інших тогочасних західно-європейських будівлях, приміром в церкві Madeleine De Vezelay (1104-1150), Notre Dame De Saint-Die (XII в., в церкві Saint Ambroise в Міляно (1046-1196).

Аркади і трифорія рівнож були там широко примінені. Приміром в Катедрі в Ляон з 1160-1225, в Палаті Дожив в Венеції з 8 віку, у згаданій вище церкві св. Амвросія, та інших.

Як я передше згадав, права частина палати на київському фреску не заці-

ліла, так, що виготовляючи модель палати- додав я цю пропавшу частину палати, так, що виглядала ця палата приблизно як на знімці ч. 2.

Зі залишків тинку в руїнах можна припустити, що палата була зі зовні поліхромована. Орнаменти на моєму моделі виконав я згідно з орнаментами на київському фреску. Були вони виконані в білому і блакитному кольорі.

Палата Володимира Великого стояла скісно до Десятинної Церкви. Одним боком вона звернена до великої площі, званої Ярославів Великий Двір (розміром 300 x 150 метрів), а другим боком до малої площі «Бабин Торжок».

Як знаємо, з літопису, всі державні торжества і зібрання відбувалися на площі Великого Ярославова Двора. Приміром 1150 року Король Ізяслав побивши протомоскаля Юрія Довгорукого, дав на цьому Дворі обід киянам та союзному угорському війську. Підчас бенкету чисельні угорські кіноточки понисувалися кінськими перегонами на цій площі.

Рис. 2. Задній фасад палати Володимира Великого

Тому, що на фреску палати є зображені особи, які чомусь приглядаються, треба припустити, що є це бік палати звернений на площу «Великий Ярославів Двір», отже, що маємо тут до діла не з фронтом, але з заднюю, менш пишною частиною палати-замку, для якої площа Великий Ярославів Двір була гейби подвір'ям.

Рівнож знаємо з Повісті Временних Літ, що коні зі старо-грецької квадриги, які Володимир Великий здобув на Греках в Херзонезі, поставив він за, а не з фронту Десятинної Церкви. З того можемо дійти до конклюдії, що використав він їх не для прикрашення церкви, але для прикраси якогось будинку за церквою, себто як видно з плану, для прикраси ВХОДУ до своєї палати-Замку. В консеквенції, виготовляючи модель фронту палати, (Рисунок ч. 3), який безсумнівно повто-

ртері, сумніваюся, (Знімка ч. 2). В той спосіб маємо зреструйовану тентативно, ще очевидно, так і фронт нашої палати.

Я згадував був вище, про бронзові коні, які здобув був Володимир Великий, в Херзонезі на Греках. На цю тему видвигнув я свого часу гіпотезу опубліковану у 1963 році. Цю мою гіпотезу зрекапітулюю тут вкоротці, бо не всі зацікавлені мали змогу її прочитати.

Отже як знаємо з Повісті Временних Літ, здобув був Володимир Великий, між іншими скарбами Херзонезу, якісь чотири мідяні коні, (квадригу зацілілу ще на наших Землях з часів класичної Греції) та якісь людські фігури, рівнож з міді.

Повстає проблема, з якого часу вони походили та хто і чому їх на Херзонезькому Акрополі помістив? До-

Рис. 3. Фронт палати Володимира Великого

рив своїм виглядом зад палати на фреску, примістив я ці коні на чотирьох постументах, які перетворюють сходову клітку, яка безсумнівно була, і провадила до горішніх заль палати. Щоб вхід був через Гридню, яка була на

сліджуючи цю справу, дійшов я до переконання, що виготовили їх нащадки дорійських емігрантів, з Понтійської Гераклеї, замешкалі від кінця п'ятого століття перед Христом в Херзонезі.

З огляду на те, що був в давнині

звичай увіковічувати перемоги при помочі пам'ятників, мусіли це зробити і Херзонезці. Причиною цього була після мене перемога Херзонезу над Скитами, про кінці 4 віку перед Христом, коли то вдалося їм здобути на наших Скитах території на північний захід від Херзонезу, наслідком чого їх границі (і управні поля) пересунулися о 150 км. в цьому напрямі. Тоді-то здвинули вони після мене, на Херзонезькому Акрополі пам'ятник в честь богині перемоги Ніке. Припускаю, що була це як і в інших подібних випадках, квадрига, себто чотири коні запряжені у ридвані, на якому як погонич стояла сама Крилата Ніке. Цей пам'ятник, як це було у тодішньому звичаї, зобразили безсумнівно, на мою думку, Херзонезці також на монеті з третьої четвертини четвертого віку перед Христом, якої примірники перетривали до наших часів. На цій монеті зображена є з одного боку квадрига та Ніке, а на відвороті бачимо скитського воїна в типово оборонній позиції. Значиться, також і монету вибили Греки на пам'ятку згаданої вище перемоги.

Таке практикували також і інші грецькі міста - держави. Приміром на Сиракузанській монеті з 497 р. до Хр., вибитій для упам'ятовування перемоги над Фенікійцями з Картагінні, зображена є квадрига з погоничем на ридвані і північно втікаючим львом (символ побитих Картагінців) під сподом. Над кінцями уноситься Крилата Ніке. Далі на сиракузанській срібній монеті з 412 р. до Хр., вибитій з нагоди побиття атенської експедиції, є зображена ідентична сцена. На монеті міста Гелія з 450 р. до Хр зображена є квадрига, яку провадить сама Крилата Ніке. Над кінцями нема тут очевидно ніякої крилатої постаті з вінком перемоги в руці і наша згадана вище херзонезька монета належить якраз до того типу монет в яких квадригу провадить Ніке особисто. Для зазначення, що Херзон

вибив предметову монету з нагоди перемоги над Скитами, зображений є як згадано вище Скит в оборонній позиції *).

Гіпотетичний пам'ятник перемоги був безперечно загально і знаний і люблений і... модний. Тому Херзонезці відтворювали його після мене на численних предметах особистого ужитку, отже в першій мірі на біжутерії. Таким експонатом є здається високомістецькі золоті кульчики, з 4 віку до Хр., описані у «Нарисах стародавньої історії Української РСР», вид. Академії Наук у Києві 1959, стор. 304. На них в центрі пendantsу завішено на диску-розеті є зображена Крилата Ніке, на ридвані запряженому у чотири коні (квадрига).

Коли наслідком нападу Боголюбського палата Володимира Великого згоріла і обернулася в руїну, дарував котрийсь з наших пізніших монархів непотрібну вже квадригу Візантіяцям, безперечно на підставі якогось договору.

Тут при нагоді варто застановитися над проблемою, як довго властиво перебувала наша квадрига на терені України в Херзонезі?

Квадригу здобув Володимир Великий 988 р., отже наша квадрига була в Херзонезі якихсь 1330 літ, якщо дійсно, як приймаю, квадрига повстала десь при кінці IV століття до Хр. Повість Временних Літ згадує про неї, як про щось, що ще ІСНУЄ в Києві. Значиться стояла вона в Києві мінімум до 1114-16 р., себто до коректури Повісті, доведеної через Сильвестра (1114-16), Ігумена Видубицького Монастиря, зглядно до коректури доведеної анонімового монаха. Якшоб її в цьому році вже не було в Києві, то не писали б вони очевидно, що стоїть вона за св. Богородницею (Десятинною Церквою). Була вона отже в нашому безперервному посіданні якихсь 130 літ найменше, а на наших Землях разом якихсь 1400 літ.

Одержавши цю квадригу в презенті з якоїсь невідомої нам наразі нагоди, примістили її Греки на Константинопільському Гіподромі (Мій гіпотетичний здогад). Звідси забрали її з черги учасники четвертого, до речі скандального Хрестоносного походу, до Венеції і поставили її над входом до церкви св. Марка (Рис. ч. 4), де з ма-

Рис. 4. Коні Володимира Великого сьогодні над входом до церкви св. Марка в Венеції

лою перервою, спричиненою рабунком квадриги через Французів, стоїть по шпінній дні і безнастанно псується в затроєному сіркою воздуху Венеції. Отже, після мене, Квадрига на церкві св. Марка у Венеції, та Квадрига Володимира Великого з Херзонезу, це дві ідентичні речі.

Кінчаючи цю дигресію, вертаймо до нашої головної теми.

Серед фресків в вежі св. Софії є ще один дуже цікавий фреск. Він затитулований у книзі проф. Повстенки

п. н. «Катедра св. Софії в Києві», рис. 177 як «Вихід княгині з палацу». Рисунок передача цього трохи підупалоного фреску є заподана там же на ст. 126. На рисунку по правому боці зображено згідно з фреском якусь церкву з банею та трома вікнами. Є це безсумнівно абсида Десятинної Церкви. З лівого боку рисунку є зображена чо-

гось тільки частина палати, якої на жаль нема фотографії фреску в книзі Повстенки. В кожному разі з характеру ЗЛЕ ВІДДАНОЇ В РИСУНКУ орнаменташі, пізнаємо, що це задня, вже нам відома частина палати, себто частина звернена до площі «Велике Ярославове Місто». В центрі рисунку є зображений якийсь мур з орнаментами, які знаємо з інтер'єрів св. Софії (стилізований тризуб, овалі, прямі лінії з кейби буквою «X» в центрі).

Це після мене ніяк не є згідне з фре-

ском, бо на фреску в цьому місці є цілком виразно нарисований двосхилий «М» — подібний дах палати, а на стіні під цим дахом видно цілком виразно заокруглене в горі вікно палати. Приглядаючися знимці, яку я спеціально до тої цілі виконтрастував (кращою була б знимка цьог фреску виконана при ультра - фіолетному світлі), запримітив я вище цього вікна ряд коломи, подібних як на фреску «Гіподром». Яка причина так сильної розбіжності між рисунком, не знаю. В кожному разі нема для мене ніякого сумніву, що будинок на фреску «Вихід княгині з Палацу», та будинок «Гіподром» на фресках у св. Софії є ІДЕНТИЧНІ. Ріжниця є тільки у віддалі тих будинків від глядача. Тому то і згадане вище заокруглене в горі вікно на піддашню палати, узглядив я при виготвленні моделю згаданої частини палати.

З того всього бачимо, що Палата-Замок наших Монархів імперіяльної Доби нашої історії навіть після модерних стандартів була величава. Це не була халабуда - бльокгавз московських князьків, збита з деревних пнів, та окружена примітивним частоколом. В середині прикрашена вона була розкішними мозаїками та фресками, з вітражами в вікнах, заосмотрених в парчеві занавіси. Зі зовні була вона ще по мистецьки розмальована, а в долішній частині мала орнамент з різнокольорового каміння. Вікна та двері мали мармурові різьблені обрамування, коломи мали капітелі типу поширеного в країнах приналежних до Середземно - Чорноморського Басейну. Луки між коломами виконані були з чергуючогося двокольорового каміння. Двосхилий дах позолочений.

Нема сумніву, що і друга палата (певно особиста Резиденція нашого Монарха) мала подібний вигляд. Нема

також сумніву, що палати наших вельмож на київському Акрополі мало чим різнилася від палат Монарха. Можемо уявити собі як величаво виглядав у тих часах Київський Акрополь! Не даром називали чужинецькі мандрівники наш Київ містом другим по Константинополі.

«Археологія», Т. XI, Академія Наук Укр. РСР, Київ 1957.

М. Грушевський, «Історія України-Руси», Львів, 1905.

М. Грушевський, «Ілюстрована історія України», Київ-Відень 1921.

М. К. Каргер, «Древний Киев» Акад. Наук СССР, Москва 1958.

М. К. Каргер, «Древнерусская монументальная живопись, XI-XIV вв.» Москва 1968.

М. И. Кресальний, «Софійський Заповідник у Києві» Держ. Вид. УРСР 1960.

«Нариси Стародавньої Історії Української РСР, Акад. Наук, Київ 1959.

Пастернак Я. «Археологія України», ИТШ, Торонто 1961.

«Полное собрание Русских летописей, Академія Наук СССР, Москва 1962, 1965, тт. 1, 9, 10.

О. Повстенко, «Катедра св. Софії у Києві», Листаги УВАН т. III-IV, 4(10-1,2) 11-12) 1954.

«Український Історик», 1-4 (17-20), Riv. V. Новий Йорк 1968.

G. M. Botsford, A history of Rome, London MacMillan Co. 1906.

Histoire Mondiale de Part, Marabout Université, New York 1965.

Mirror de l'histoire, 1968, No 220, Paris.

A. Rich, Dictionary of Roman and Greek antiquities, London 1884.

C. Marshall Smith, The seven Ages of Venice, Glasgow 1927.

G. Vernadsky, Ancient Russia, Vol. 1.

G. Vernadsky, Kievan Russia, Vol. 2.

¹⁾ Подібні монети були також Катана 450 р. до Хр., та Акрагас 408 до Хр.

Ігнат Пономарчук

КОСТЬ ГОРДІЄНКО КОШОВИЙ ОТАМАН СЛАВНОГО ВІЙСЬКА
ЗАПОРІЗЬКОГО НИЗОВОГО

«Гордієнко храбрій молодчина,
Моторний для ворога хлопчина,
На коника вороного сяде
І по переду як мітель мете,
Гордієнко тільки свисне
Усе каменем стоїть,
Гордієнко тільки кричне
Ворог нишком на землі лежить,
Кивне чорним вусом,
Махне здоровими руками,
Іде за вражим улусом
Степом, морем і річками.
Ой Гордієнку! синє степовий,
Не вдавсь против тебе
І Дорошенко кошовий.
Ой Гордієнку, нема тобі догани,
Діла твої чепурні та гарні,
Ти всім нам дуже любезний,
Та буде з тебе славний кошовий!» —
Народня дума.

Кость Гордієнко був один із знаменитих провідників Запорозького Війська XVIII-го століття. Він був славний козак, визначний державний діяч, великий український патріот, здібний дипломат та одвертий ворог московського імперіалізму.

Гордієнко був родом з Полтавщини і вихованцем Київської Академії.

Через систематичне знищення Московією історичних матеріалів того часу, про юність Гордієнка зараз нічого не відомо. Знаємо, однак, що в 1702 р. вибрано його вперше кошовим отаманом на Запоріжжі, отож можемо догадуватись що він уже тоді прославився межи запорожцями. Від цього часу постійно зустрічаємо протести Гордієнка до московського уряду — проти порушення вольностей Запоріжжя. Гордієнко енергійно намагається скасувати і звести всі московські твердині — городки, котрі були побудовані на запорозьких землях, по річці Самарі та твердиню у Кам'яному Затоні,

При кожній нагоді він силою руйнує городки і виганяє московських поселенців. Тут можемо згадати, що під час того як гетьман Мазепа намагається дипломатично обходити Петра I-го, щоб зберегти автономію України, Кость Гордієнко вперто і незалежно наступає на п'яти Москві і тим сильно дратує деспота.

Тут годиться зауважити, що Гордієнко і Мазепа спочатку мали велике розходження думок. Гордієнко волів «силою витиснути московських наїздників», а Мазепа — простував шляхом дипломата. Слід ствердити, що Мазепа не був нічим ворогом, але надісе любив Україну і бажав зробити з неї вільну й самостійну державу. Він розумів що не війни створять сильну країну, а добробут та економічна потуга. Тому ішов на великі вступки Петрові, щоб виграти час і зміцнитися.

Але, на жаль, і час і обставини виступили проти Мазепи. Гетьманські козаки були розкидані по «всіх кінцях землі». Через московських прихильників та шпигів Мазепа не міг одверто відкритись своїми замислами. А шведський король Карло XII нагло змінив пляни, і замість походу на Москву прибув на Україну. Це була велика й фатальна несподіванка. Мазепа опинився межи двох супротивників. Він мав мало війська, котре залишив на оборону Батурина. Коли ж московські війська здобули гетьманську столицю і так жорстоко знищили її, та коли сувора зима та інші несприятні обставини ще більш ослабили шведів, гетьман Мазепа стратив багато прихильників. А в городі, у Батурині мужів та жінок Упень сікли та рубали, Церкви палили, святі ікони Під ноги топтали...»

(З козацької думи)

Тут бачимо палку й відважну вдачу Гордієнка. Незважаючи на тяжкі обставини гетьмана, Гордієнко, зрозумівши думку Мазепи і розділюючи з ним любов до України, рішуче стає на сторону гетьмана. 26-го березня 1709 р. в селі Диканці, на Полтавщині Гордієнко з 3,000 запорозьких козаків приєднується до Мазепи і 28-го березня укладається договір з Карлом XII.

Всім відомо трагедія Полтавської битви. Однак завдяки відвазі та завзяттю Гордієнкових запорожців зміг врятуватися від смерті і гетьман Мазепа і сам Карло XII. Разом з гетьманом опинився Гордієнко в Бендерах. Кость Гордієнко був вірний гетьманові до кінця, а після смерті Мазепи, продовжував активну підтримку гетьмана Пилипа Орлика. Він допоміг Орликові в писанні Бендерської Конституції. Коли Орлик надумав іти походом на Україну — Гордієнко був «в перших рядах». І хоч населення радо вітало Бендерських козаків але брак тяжкої зброї, сильне московське вій-

сько та татарські грабунки розпорозшили населення та привели похід до невдачі.

Так, знову довелося Гордієнкові вертати на чужину. Дарма що на чужині, але Гордієнко продовжував запорозьку справу. В 1711 р. вистарався в Кримського хана дозвіл на закладення запорозької Січі в Олешках. Олешківська Січ проіснувала до кінця життя свого отамана. Кость Гордієнко помер 5-го травня 1733 р. — а в 1734 р. козаки перейшли на бік Росії і заложили нову Січ під назвою Покровська Січ.

Поховано завязаного Гордієнка чотирма милями від села Кам'янки на запорозькому цвинтарі. І до нині зберіглася надпись на хресті над його могилою:

«Во імя Отця і Сина і Святого Духа, аминь. Зде опочивает раб Божій Константин Гордієвич атаман кошевой славного войска Запорожскаго Низового, а куреня Платнирівського. Придставился року 1733».

Юрій Г'єргель

Уривок зі статті «Українська земля -
всеплодющая мати»

Великий і найстародавнійший скито-русо-козацько-український історично-державний нарід, один з найбільших посеред сучасних слов'янських народів, розташованих у геоцентрі слов'янських народів і в геоцентрі Європи. Так, обеліск на якому написано «Центр Європи», знаходиться в українському селі Діляве, Рахівського району в Закарпатській області.

Сучасні українські землі протатом тисяч років (7 ст. до Р. Х. — 3 ст. по Р. Х.) носили історично-державну назву Скитія і Велика Скитія під державним знаком тризуба і — знаком бузави, а це дає нам, українцям, право і жовоб'язус нас від Скитії брати історично-державну тягдість української нашої тризуба й бузави.

(«Свобода»)

У Львові віднайдено унікальний
рукопис

Важливий документ - універсал Григорія скріплено гетьманською печаткою, яка була Лободи, гетьмана Війська Запорозького, на-жастється за одну з найдавніших гетьманських писаних 31 серпня 1595 р. Підпис Лободиських печаток в Україні.

КОЛІВЩИНА, ГАЙДАМАЦЬКЕ ПОВСТАННЯ 1768 Р.

(Уривок з рецензії В. Давиденка в «Свободі» чч. 83-84, травень 1974 р. на книгу д-ра Петра Мірчука)

Польські і російські історики змальовують гайдамаків, учасників цього великого повстання, що за малим не повалило Польщу, як «розбойників і воров». Ці слова вжила московська цариця Катерина II-га у своєму маніфесті.

«Брешеш, людоморе! — писав на те Шевченко, — За святую правду-волю розбийник не стане, не розкує закований у ваші кайдани народ темний, не розіб'є своє серце за свою Україну». Шевченко вважає, що Коліївщина — це всенародне повстання проти національного, соціального і релігійного гніту. І провіщає, що ще прийде час, і над ворогами українського народу «розпадеться кара, і повіє огонь ноний з Холодного Яру». До гайдамацьких повстань, що тривали майже три чверті XVIII століття, Шевченко у своїх поезіях повертався не раз. Найбільшу свою поему «Гайдамаки» він присвятив цим подіям, зокрема Коліївщині 1768 року.

Слово «Коліївщина» виводять історики від слів «кіл» або «колії», бо озброєні були гайдамаки примітивною зброєю.

Проф. О. Шульгин, як і дехто з інших українських істориків, поставився до Коліївщини невиразно, вважаючи цілу Гайдамаччину стихійним і безпрограмним рухом, без державного значення. Такого погляду додержувався і М. Костомаров у значній мірі під впливом польських та російських істориків.

З протестом проти такого знецінювання визвольного руху українського народу виступив український вчений М. Максимович і його пращо на ту тему — «Сказание о Колывшине» високо оцінив М. Маркевич у своїй «Історії Малороссии». Іван Франко вважає гайдамаків борцями за права укра-

їнського народу і присвячує їм відомий вірш-пісню «Ми гайдамаки, всі ми однакі...» Зрештою, в періоді між двома останніми війнами польські шовіністи гайдамаками називали українських націоналістів...

Д-р Петро Мірчук, пишучи «Коліївщину» (книжку видали НТШ в Нью-Йорку 1973 р.), використав та проаналізував 105 джерел, мемуарну літературу, історичні збірники, монографії, статті російських, польських та українських авторів і прийшов до переконливого висновку, що Коліївщина була наперед запланованим повстанням з виразною програмою відновлення української гетьманської держави гетьмана Богдана Хмельницького...

Стихійне повстання проти національного поневолення і визиску бурхливими потоками розіллалося по великій частині Правобережжя, захоплюючи також Полісся і Галичину. На поміч гайдамакам прибували з Лівобережжя, проти заборони царського уряду, численні озброєні ватаги, творили свої власні загони або вливаючись в уже зорганізовані. Із Запоріжжя, згідно з договором з Москвою, що тримало формальний нейтралітет, пробірались поодинокі і невеличкими групами запорожці. Іноді це робилося за мовчазною згодою запорізької старшини, що із співчуттям ставилася до гайдамаків. До таких запорізьких ватажків і належав провідник повстання Максим Залізняк...

Гайдамацьке повстання після урочистого його проголошення в Мотроненському монастирі 1768 року серед Чорного Лісу досягло небувалого успіху і сильно загрожило як Польщі так і Москві. Фактом, про який мало хто знає, було урочисте проголошення 22 червня в Умані відновлення Гетьманщини. Максима Залізняка обрано

на гетьмана. Країну поділено згідно з історичною традицією на полки й сотні. Правобережна Україна стала знову вільною самостійною державою. Новосформовані гайдамацькі загони вирушили на захід і північ, щоб визволити від поляків Поділля, Галичину, Волинь і Полісся. Окремі повстанські загони доходили навіть до Закарпаття.

залежної від Росії і Польщі Української Держави.

Залізняк, Гонту, більшість його побратимів і тисячі повстанців захопили москалі в полон. Російських підданих, тобто запорожців і лівобережан передано під московський суд, а польських підданих, тобто правобережан — під польський суд.

Польські шляхтичі вимагали всіх

Максим Залізняк. Скульптура Івана Гончаря

Ту Коліївщину здушили московські війська, бо самі поляки не могли з нею справитися і Варшава закликала на поміч Москву, бо це повстання могло привести до об'єднання Лівобережжя з Правобережжям і відновлення не-

полонених четвертувати, палити, вбивати на палі, прибивати на хрест... З рук польських катів згинуло біля 30 тисяч українських селян, дійсних повстанців або підозреаних. Москалі передали Гонту полякам разом з дру-

жиною і чотирма малими дітьми. Перших десять днів з Гонти здирали кожного дня пас шкіри, 11-го дня відтяли обидві ноги, 12-го травня — обидві руки, 13-го вирізали серце, а 14-го відтяли голову. В різних місцях Правобережжя поставлено 14 шибенець, на яких для постраху населення повісили шматки тіла гайдамацького провідника. Свідки тих подій казали, що тор-

турований Гонта заявляв: «Знаю, за що гину»...

Гайдамакам, які попали під суд московських суддів, виривали ніздрі, прибивали розпеченим залізом тавро на лобі, після чого всіх їх засиляли на каторжні роботи на Сибір. Кружляли чутки що Залізняк із Сибіру втік і ще довго «гуляв» по Україні із своїм загонем, наганяючи жах на польську шляхту...

Андріан Кашенко

МАНАСТИРІ, ЦЕРКВИ І ОСВІТА ЗА ЧАСІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ

У XVI та XVII століттях мало хто з запорожців доживав до старості — всі полягали в боях або гинули під час походів. Коли ж траплялися такі, що їх минали ворожа куля й шабля, так такий козак, почувши вже німіч, несподівано зникав з Січі невідомо куди. Здебільшого такі похилі запорожці йшли у захистні кутки запорожських земель і де-небудь у байраках, меж дубами та скелями, обробляли собі печери, робили вриниці й жили там, розводячи бжід та спасаючи свої душі у пості та молитві.

Інші підстаркуваті запорожці йшли доживати віку у монастир, а перед тим, якщо мали гроші, то счиняли на Січі й по дорозі до монастиря страшенну гульню. Кого здибає, було, такий «прощальник» на дорозі, зараз же частує, а проходячи поуз містечка, купує по базарах всякі гостинці і розкидає дітям; а то ще найме, було, музиків та танцює, аж поки наблизиться до монастирської брами, та тоді вже сразу схаменеться і що лишиться у нього, віддає на монастир.

Найбільше йшли запорожці у монастирі: Самарський, Мотронинський, Межигірський та Братський. Самарський монастир заснували двоє старих запорожців біля року 1576, себто

за часів гетьмана Богданка (Ружинського). Він стоїть у наші часи за дві верстви од запорожського городу Самарі, що зветься тепер Новомосковськ. Мотронинський монастир був у лісах Чигиринщини, Межигірський біля Дніпра, недалеко Києва, а Братський у самому Києві на Подолі.

На Запорожжі, у останні його часи, окрім Січової церкви, були ще церкви й по паланках. Монастирі та церкви мали на Запорожжі велике значення, бо вони не тільки задовольняли духовні потреби запорожців, але разом з тим були осередками освіти й допомогли калікам та недужим. При всіх церквах Запорожжя були школи й шпиталі. Освіту в школах давало дітям духівництво, у січовій же церкві та по монастирях — ієромонахи з різних монастирів та Києво-Печерської Лаври.

У Січовій школі вчилися не самі тільки діти (молодики та приймаки), але часом і дорослі запорожці. Тому серед січовиків значна кількість була добре грамотних.

За шпиталями при церквах так само доглядало духівництво, яке треба сказати, мало великий вплив на запорожців та користалося у них великою пошаною.

МОГИЛА ОСТАННЬОГО КОШОВОГО

В серпні ц. р., «Українське Слово» ч. 1.190 подало цікаву замітку в рубриці «Вістки з України» про «Могили останнього кошового».

У Запоріжжі (Олександрівське), біля гуртожитку педінституту відновлено могилу останнього кошового отамана запорізьких козаків, Йосипа Михайловича Гладкого».

Мене та вістка дуже зацікавила, бо за нею приховано московський вандалізм і підступ.

У 1918 р. УСС перейшли в Україну і в погоні за більшовиками ми дійшли до Одеси, з Одеси до Херсону, а в Херсоні дістали наказ очистити обидва береги Дніпра від більшовиків. Кораблем «Скорий» ми доплили до славного міста Олександрівське. УСС з Запорізьким корпусом здобули Олександрівське, після чого УСС довгий час стояли залогою в місті.

Від доньки мого господаря, Нюри, я довідався, що коло Олександрівського є запорізьке кладовище. Коли я відвідав з Нюрою це кладовище, то побачив там старовинні козацькі могили наших лицарів. Деякі могили ще мали кам'яні хрести з написами, а посередній кладовища стояла старовинна церква, опущена, заросла бур'янами та кущами. В церкві я побачив багато старих козацьких бунчуків та прапорів різних полків та куренів. Що з ними сталося — не знаю.

Панна Нюра сказала мені, що покаже ще щось дуже цікаве. І повела мене з церкви до могили, яка була недалеко від церкви.

Це була могила з мармуровою плитою, на якій був напис:

Б'ють пороги, місяць сходить,

як і перше сходить!

Нема Січі, пропав і той,
хто всім верховодив.

«Тут спочиває Й. М. Гладкий, кошовий отаман запорізьких козаків» і дата його смерті, якої я не пам'ятаю.

Я стояв мов прибитий і довго не міг промовити слова, панна Нюра теж стояла коло мене мовчки. Нарешті я опам'ятався, в обох у нас були сльози в очах, сльози радості, чи жалю — не знаю.

Ми часто з панною Нюрою або більшим товариством відвідували це кладовище і могилу останнього кошового.

Панна Нюра оповіла мені, що почали на цьому нашому історичному Пантеоні найгірший зброд міста відбуває брудні свої оргії.

Я взяв кілька стрільців з моєї чоти і ми, наломивши подорозі гнучкої лози, пішли на кладовище. Ми чекали, поки зібрались ті бешкетники, а потім пустили в рух лозу. Вони не могли зорієнтуватися в чому річ і звідки на них така напасть, поки не почули галицьку мову і тоді зрозуміли, хто і за що їх молотить.

На другий день увесь Олександрівськ говорив про це, а на козацькому кладовищі запанувала тиша та спокій, як і повинно бути на кладовищі.

Вістка з України подає, що коло педінституту відновлено могилу Отамана Гладкого. А я питаю:

Де поділася Церква? Де поділося запорізьке кладовище? Де поділася плита, яка була на могилі з написом: «Б'ють пороги, місяць сходить...»?

В. П. — 6. УСС

Павло Бабяк
Поручник УГА

У 60-ЛІТТЯ НЕВМИРУЩОЇ СЛАВИ УСУСІВ

*«Коли б не ті кістки батьків, діда,
Коли б не ті кістки...
То подетіли б ми на сто вітрів,
Як ті листки, сухі листки...»
Богдан Лепкий*

Історичний шлях українського народу це його безперервне змагання до волі, за право жити вільним життям на своїй землі у своїй рідній державі, за право життя, яке належиться такому народові, що від найдавніших часів й до сьогодні є заборолом перед знищенням культурних надбань своїх і цілої Європи. В обороні своєї державності і справедливих прав людини, свободи віри й слова, український нарід йшов простою дорогою і ніколи не послуговувався підступом або зрадою, бо йому були чужі загарбницькі кличі - посягання на землі своїх сусідів. «Вашого не хочемо, а свого не дамо», ось головна девіза українського володаря й українського народу.

Але тих підставових й справедливих прав українського народу не хотіли зрозуміти захланні й кровожадні сусіди України й тому прийшлося українському народові віками напружувати свої сили в обороні волі й своєї держави. Боротьба була важка, — триває вже віки, бо ворог бореться не тільки силою, але підступом і зрадою, прикриваючись рівночасно ніби приятелем України.

Напувалася Україна своєю і чужою кровю. Свободолюбний український нарід знесилювався у важкій боротьбі, але не падав духом, не сходив зі свого шляху й не трапив віри у свою остаточну і справедливу перемогу та не випускав зброї із рук, передаючи її у своєму заповіті наступним поколінням.

Не є моєю ціллю писати історію Січового Руху на Галицькій Землі й вичислювати преславні перемоги Українських Січових Стрільців в ході їхньої зтяжної боротьби з найбільшим ворогом України Московщиною. Їх героїські чини вже оспівані в найкращих піснях і думках нашого часу, описані в незчисленних спонимах їхніх учасників, вони увійшли в світлу історію наших Визвольних Змагань, на їх славних перемогах прийшов Державний Чин 1 - го Листопада у Львові, пропам'ятні переможні бої на широких землях України, вони дали цілющу поживу для всенародного освідомлення цілого українського народу. збудивши в ньому й запаливши визвольний вогонь, що ніколи не згорає, та як легендарний Фенікс вроджується на попелищах пригадуючи світові невмирущу ідею Української Державності. Це на їх героїських чинах, задивлені у Храм Української Держави, кривавились лицарі Української Національної Армії в Другій Світовій Війні й такі ж безприкладні герої Української Повстанської Армії і зростають когорти національного спротиву на Землях України під советською займанщиною.

Створення Легіону Українських Січових Стрільців у пам'ятному серпні 1914 року, спертого на відродженню вікової козацької традиції, не було виявом бажання допомагати збройним силам австрійської монархії в бороть-

бі за інтереси монархії, як дехто з противників ще й сьогодні хоче думати, але стремлінням - може серед загалу незвідомим - мати свої українські збройні сили, які на зовні документували б чинну боротьбу українського народу за свої постулати, за свою державність. А це розуміння української державності не замикалося в егоїстичних рамках галицького загумку, воно виходило далеко поза межі Галицької Землі, туди, на Схід, до Києва. І все, що тоді робив і чим жив Львів, орієнтувалося й пульсувало бажанням: об'єднатися з Києвом в одне національне державницьке ціле.

Хто знає почування галицьких українців загалом, а на початку цього століття зокрема, той знає, чим для них був тоді Київ. Хто переживав ентузіазм козацьких нащадків Українських Січових Стрільців і знав їхні мрії, той знає, що вони завжди прямували до Києва. А ця туга за з'єднання усіх українських земель в одне державне тіло дійшла до найбільшого населення в 1917 - 1918 роках, коли над Дніпром заіснувала Українська Держава. Тож, коли 1 - го Листопада 1918 року у Львові проголошено державність Галицької Землі - це був тільки один етап до Об'єднання з Українською Державою на Східних Землях, що і сталося 22. Січня 1919 року в Києві, на підставі постанови представництва галицьких українців з 5. Січня 1919 року в Станіславові. Так треба дивитися на тодішню й пізніші події у Львові, процес назрівання державницьких стремлінь серед західної вітки українського народу перед Першою Світовою Війною. зупинившись на окремих моментах, які характеризують і політичний розум проводу і національну свідомість та громадську зрілість широких народних мас.

Мрія поколінь, мрія тих, які в 1914 році виступали до боротьби за здійснення державницьких стремлінь українського народу й дали підставу до створення в майбутньому власної української збройної сили, Української Армії, мрія Українських Січових Стрільців, здійснилася.

Славний Чин Легіону УСС, снів Галицької Землі, величний не тільки українцям Галичини, це слава всеукраїнського значення. Це ж бо одне звено в багатому ланцюзі змагань цілого Українського Народу до Самостійної Соборної Української Держави. Суть його лежить ще й в тому, що його створила мала чисельно, але сильна волею, вірою і чином горстка українського молодого воїнства. Не надіялись на чужу поміч, але творити свою збройну силу - це була їхня девіза, що не стала і тільки історичним спогадом, вона й живе сьогодні у всіх областях нашої України, та всюди там, де живуть Українці. Величний Клич: Усе для Бога й для України - здвигнути Храм Української Держави!

Під тим кличем йшли у бій герої Маківки, Потутор, Лисони, Семиковець, Липи Золотої і Стрипи шляхом до Золотого Києва, йшли у бій і співали... Ім чужий був страх перед смертю, бо «хто за Вітчизну вмер, той не знатиме смерті», а найбільшою честю для них була вірність Українській Державній ідеї. Цю девізу зрозуміли й перевели її у дію також Карпатські Січовики, згадані вже герої УПА й герої Української Дивізії у Другій Світовій Війні.

І тому згадуючи вчисто пам'ять козацьких нащадків - славних Усусів тих що впали на полі слави, й тих, що по довгих життєвих трудах вже станули до останнього заїту перед лицем Всенішнього, і тих, що до цього заїту приготувалися відновити свою присягу вірності їхній Ідеї й

Павло Бабяк
Поручник УГА

У 60-ЛІТТЯ НЕВМИРУЩОЇ СЛАВИ УСУСІВ

*«Коли б не ті кістки батьків, дів, /
Коли б не ті кістки... /
То полетіли б ми на сто вітрів, /
Як ті аистки, сухі аистки...» /
Богдан Лепкий*

Історичний шлях українського народу це його безперервне змагання до волі, за право жити вільним життям на своїй землі у своїй рідній державі, за право життя, яке належиться такому народові, що від найдавніших часів й до сьогодні є заборолом перед знищенням культурних надбань своїх і цілої Європи. В обороні своєї державності і справедливих прав людини, свободи віри й слова, український нарід йшов простою дорогою і ніколи не послуговувався підступом або зрадою, бо йому були чужі загарбницькі кличі - посягання на землі своїх сусідів. «Вашого не хочемо, а свого не дамо», ось головна девіза українського володаря й українського народу.

Але тих підставових й справедливих прав українського народу не хотіли зрозуміти захланні й кровожадні сусіди України й тому прийшлося українському народові віками напружувати свої сили в обороні волі й своєї держави. Боротьба була важка — триває вже віки, бо ворог бореться не тільки силою, але підступом і зрадою, прикриваючись рівночасно ніби приятелем України.

Напувалася Україна своєю і чужою кров'ю. Свободолюбний український нарід знесилювався у важкій боротьбі, але не падав духом, не схибив зі свого шляху й не трапив віри у свою остаточну і справедливу перемогу та не випускав зброї із рук, передаючи її у своєму заповіті наступним поколінням.

Не є моєю ціллю писати історію Січового Руху на Галицькій Землі й вичислювати преславні перемоги Українських Січових Стрільців в ході їхньої зтяжної боротьби з найбільшим ворогом України Московщиною. Їх героїські чини вже оспівані в найкращих піснях і думках нашого часу, описані в незчисленних спонимах їхніх учасників, вони увійшли в світлу історію наших Визвольних Змагань, на їх славних перемогах прийшов Державний Чин 1 - го Листопада у Львові, пропам'ятні переможні бої на широких землях України, вони дали цілющу поживу для всенародного освідомлення цілого українського народу. збудивши в ньому й запаливши визвольний вогонь, що ніколи не згоряє, та як легендарний Фенікс вроджується на попелищах пригадуючи світові невмирущу ідею Української Державності. Це на їх героїських чинах, задивлені у Храм Української Держави, кривавились лицарі Української Національної Армії в Другій Світовій Війні й такі ж безприкладні герої Української Повстанської Армії і зростають когорти національного спротиву на Землях України під советською займанщиною.

Створення Легіону Українських Січових Стрільців у пам'ятному серпні 1914 року, спертого на відродженню вікової козацької традиції, не було виявом бажання допомагати збройним силам австрійської монархії в бороть-

бі за інтереси монархії, як дехто з противників ще й сьогодні хоче думати, але стремлінням - може серед загалу невідомим - мати свої українські збройні сили, які на зовні документували б чинну боротьбу українського народу за свої постулати, за свою державність. А це розуміння української державності не замикалося в етноістичних рамках галицького загуминку, воно виходило далеко поза межі Галицької Землі, туди, на Схід, до Києва. І все, що тоді робив і чим жив Львів, орієнтувалося й пульсувало бажанням: об'єднатися з Києвом в одне національне державницьке ціле.

Хто знає почування галицьких українців загалом, а на початку цього століття зокрема, той знає, чим для них був тоді Київ. Хто переживав ентузіазм козацьких нащадків Українських Січових Стрільців і знав їхні мрії, той знає, що вони завжди прямували до Києва. А ця туга за з'єднання усіх українських земель в одне державне тіло дійшла до найбільшого населення в 1917 - 1918 роках, коли над Дніпром заіснувала Українська Держава. Тож, коли 1 - го Листопада 1918 року у Львові проголошено державність Галицької Землі - це був тільки один етап до Об'єднання з Українською Державою на Східних Землях, що і сталося 22. Січня 1919 року в Києві, на підставі постанови представництва галицьких українців з 5. Січня 1919 року в Станіславові. Так треба дивитися на тодішню й пізніші події у Львові, процес назрівання державницьких стремлінь серед західньої вітки українського народу перед Першою Світовою Війною, зупинившись на окремих моментах, які характеризують і політичний розум провладу і національну свідомість та громадську зрілість широких народних мас.

Мрія поколінь, мрія тих, які в 1914 році виступали до боротьби за здійснення державницьких стремлінь українського народу й дали підставу до створення в майбутньому власної української збройної сили, Української Армії, мрія Українських Січових Стрільців, здійснилася.

Славетний Чин Легіону УСС, синів Галицької Землі, величний не тільки українцям Галичини, це слава всеукраїнського значення. Це ж бо одне звено в багатому ланцюзі змагань цілого Українського Народу до Самостійної Соборної Української Держави. Суть його лежить ще й в тому, що його створила мала чисельно, але сильна волею, вірою і чинном горстка українського молодого вояцтва. Не надіятись на чужу поміч, але творити свою збройну силу - це була їхня девіза, що не стала тільки історичним спогадом, вона й живе сьогодні у всіх областях нашої України, та всюди там, де живуть Українці. Величний Клич: Усе для Бога й для України - здвигнути Храм Української Держави!

Під тим кличем йшли у бій герої Маківки, Потутор, Лисони, Семиковець, Липи Золотої і Стрипи шляхом до Золотого Києва, йшли у бій і співали... Їм чужий був страх перед смертю, бо «хто за Вітчизну вмер, той не знатиме смерті», а найбільшою честю для них була вірність Українській Державній ідеї. Цю девізу зрозуміли й перевели її у дію також Карпатські Січовики, згадані вже герої УПА й герої Української Дивізії у Другій Світовій Війні.

Йі тому згадуючи врочисто пам'ять козацьких нащадків - славних Усусів тих що впали на полі слави, й тих, що по довгих життєвих трудах вже станули до останнього звіту перед лицем Всевишнього, і тих, що до цього звіту приготувляються відновім свою присягу вірності їхній Ідеї й

нехай вона стане нашим новим натхненням, новою непереможною метою, бо пам'ять героїв можна святкувати і належну честь їм віддати тільки ділом їхніх діл, тільки чином гідним їх чинів. І пам'ятаймо, що святкуємо і переживаємо героїські чини наших УСУСУСІВ, не раз у рік, в цей день, але щодня й кожної хвилини, коли виконуємо національну роботу, коли працюємо над освідченням наших мас, коли кождий наш крок, кождий наш труд і кожне наше бажання має одну ціль: Усе для Бога й для України! Ми побідимо, бо за нами Божа і людська правда! ми побідимо, бо в нас віра у свої власні сили і хоч впадуть ще великі жертви, але тим разом «встоятись вже буде сила!»

Доля не судила мені в перших роках Першої Світової Війни боротись в рядах Українського Січового Стрілецтва, але заставила мене боронити границь австрійської монархії на італійському фронті. Вона мені усмінулася стати поруч них вже в перших днях Славного Листопада 1918 року, у Львівських боях, а згодом в Армії УГА, в Чортківській Офензиві, шляхом давніх боїв Усусусів - Бучач - Лисона - Потуртори - Бережани - Семикіці - Стрілецька Стрипа - широкі степи України й під кінець в 1-ій Бригаді ЧУГА плече в плече з Усусусами.

Багато років проминуло і тільки болючі спомини осталися, що за словами Тараса Шевченка «важкими думами давлоть і розривають серце». Та одночасно спомини вагітні у своїй дії і тоді навіть численними жертвами. бо вони рятуючи честь українського воїна - героя, рятують честь Української Нації і її Державности. Без тих споминів зблідла би наша нація і станула б перед мертвою стіною, крізь яку пройти було б вже годі.

Пригадується мені друга половина

липня 1919 року. Знесилені частини Української Галицької Армії разом з Усусусами переходили річку Збруч. Але з них ніхто не тратив духа і віри в правдивість нашої мети. Бо «Ідучи на схід - ідемо рівночасно на захід. Бо наша дорога на Львів - веде через Київ», так казали ті знеможені тілом але сильні духом лицарі - герої. Ішли карними рядами, слухаючи наказу. А наказ був: Вперед, Стрільці! Спільними зусиллями переможемо! Бийте ворога й не дайте йому помилування, не давайте перевести духа! Через смерть ворогів до Незалежної Соборної України! Вперед, лицарі до Києва, Львова, Галичини! Батьківщина Вас кличе! Вперед! До перемоги!»

Погорбилися, посивіли козацькі нащадки - учасники Визвольних Змагань. Багато з них зложили свої голови на полі слави у важкій боротьбі на рідній землі, а то й розсіялись по всьому світі. Але не вмерла і не вмерла Ідея Великого Чину, започаткованого славними Усусусами 1914 року, бо на місці упавших борців - героїв станули зі зброєю в руках їхні сини і дочки згідно заповіту своїх батьків, задивлені у їхні славі діла й у Святий Храм Української Держави. І нині, як і тоді, немає простої дороги на Україну. І замість на схід - йдемо на захід, але з глибокою вірою, що й цією дорогою зайдемо на нашу рідну Україну. І йдім вперед, з'єднані однією Ідеєю і хай ворог знає, що кожний його новий удар не тільки, що нас не розібе, але ще більше з'єднає у єдиному фронті за Визволення України. Велика мета вимагає великих жертв! То ж не падати нам духом, але задивлені у Великий Чин козацьких нащадків - наших славних УСУСУСІВ, у збитих з'єднаних лавах примуймо до перемоги. Бо й нині, як і тоді, перед нами цей самий наказ. А він звучить: Вперед, до перемоги, за здійснення нашої найвищої Ідеї - СОБОРНОЇ ВІЛЬНОЇ УКРАЇНИ!

ЕВГЕН В. КУРИЛЮК

АРКАН.

(З нагоди 60-річчя УСС-ів)

Образ І.
Осінь 1914 р. Б.

Гітти та гамірно коло залізничного двірця в Коломиї. Є гарний, осінній вечір, а повнолітній місяць присвічує на силу народа, що зійшовсь на площі коло магазину Сільського Господаря. Це бачите вся коломийська Україна зібралась там, щоби відпровадити охотників до Українських Січових Стрільців, мали завагоновуватися до Стрия.

Воеводить всьому Каратницький, що давав нам військовий передвишкіл, вже під українську команду, по стернах, там на полях на Косачеві. Ще тямлю його різьке: «праве крило опора, розстрільна!» Рух та гамір. Хто живий, прийшов на двірця, щоби попрощатись із нашими козаками.

На кількох місцях вихром йде аркан, чути скрипку та бубон, а як підійти ближше, то і цимбали. А дивись, отут наші із Королівки та Корнича, майже всі січовики Трильовського.

Аркан веде старший Ричків син, вже не тямлю, як його дійсна фамілія. Музики, мабуть теж корнецькі, витинають шпаркий ритм аркана, «батько встав, охота», аж жижки трасуться. Час від часу є «апішов» котре наслідуює острє «раз прибий» та «ще такий» і «ще на вкірки», із всякими підмінами.

Музика їм вдалась і козак теж, а Ричків син знає, що юрба слідкує його базяндраси, тому і «пять мінняй, три сідай» виходить бадьоро та шумно, а легіні витинають аркана, так, що аж серце радуєсь. Весело йде «з тропачком», потім вже «два великих, три малих» та знова «а вважай, що то буде, а пішов» аби трохи відітхнути після великого розмаху.

Аркан дрібний, топір срібний, підківка злата тай до танцю весела охота.

Йдемо до дальшої групи.

Тут співаки, а веде сильний тенор Михайла Гуменюка, сина дяка із Корнецької церкви. Дзвінко йде.

Крилець - крилець, соколоньками
Полечу - злечу в рідний край,
Де рідна хата наче в віночку-
Сади, діброви гай над горбочком,
Стоять квітучі береги — а дуже
дзвінко-

А верхи гір сягають зір...

Вечірний образ та прегарна мелодія, виведена величавим, тенором Гуменюка, ясно та твердо врзалась в мою пам'ять.

Йдемо далше. Тут група співаків виводить тужливу мелодію пісні:

Кей ми прийшла карта нарокувать-
Став я мого неня просити - благать-
Нен'юж ти мій неню, вводи мені
волю,

Йди за мене служить на ту войну,
та

Задля чого, котра із дівчат заллаче. Йдемо далше, опять аркан, аж земля дрижить. По «спаських» капелюхах пізнати, що це козак із Іспаса коло Коломиї, або із Стопчатова та Яблонова. У декого ще є традиційне, червоне, січове перо за крисанею. Веде якийсь легінь, голова закинена гордо назад, в правій руці топірець поза шию, із якимсь другим чередарем, чітко розпоряджує: «хлопці тихо, батько спить!» Тихо стало, відчуваєш тільки силу та міць, спутану словом. Не дали батькови довго спати, бо вже знова гремить: «батько встав, охота».

Весело та гамірно було, хоч трохи тужно бо вже май під ніч прийшов приказ: йти до вагонів та їхати, куди? Туди, куди треба: за Україну, за її

волю, за честь і славу!

Попрацював з матерією, поклати
ома мені по старому, козацькому
звичай святій хрест на лоб, щоб мене
все лихе минало та поїхав із січовою
братнею на Станиславів до Стрия.

Геник пускав вуса вниз, по запорі-
зьки, ніс в нього орланний, очі сірі,
проїзливий.

Хлопці вже вишукувались півкру-
гом, та вже ритмічно гойдаються:
«раз, два, три пішов, а вважай, що

Аркан, Рисунок Е. Куриляка

ОБРАЗ II. Зима 1916 р. Б.

Здивувався кріслатий дуб в лісі тогди-
ше на Австрійсько-Шлезьким погра-
ниці, коли почув грімке гуцульське:
мої, хлопці, чіпайся до аркана!

Це була ранишня перерва при тер-
нових в'ярвах австрійської старшин-
ської школи II. турнусу.

Поскладали хлопці наплечники кру-
гом найбільш коренастого дуба, що
троха май нагадував своїх побратимів,
там на Рокиті, в Березівських горах,
та давай злучуватись позашню.

Веде Березівський Геник, за ним йде
Вонкунець, дальше здоровіао Геню
Лисняк, потім я (коби здоров) потім
вже «дед» Осадчук, та його побрат-
им Мельник, Петро Шлемкевич,
Владко Цвицишин, та решта аспіран-
тів із четвертої півсотні старшинської
школи.

то буде, раз прибий». Не сподобалось
Геникові, що трохи розсипали, тому
гремить: «То зле було, а поправ», та
ще такий, ще малий «та раз» на вкірки,
а пішов, та не на довго, бо вже оп'ять
гремить «а вважай, а в підковні, а под-
війна, а потрійна».

Точно стукають запятки комісних
черевиків, бо то весела «підківка»
Та знова «а пішов, та вважай, два,
мінйай, не сідай, а на місци».

Стугонить земля під натиском здо-
рових юнацьких ніг, навіть коренас-
тий дуб, хоч зима, геть повеселів.

Не бачив він з роду - віку козцької
сили, що заговорил до нього отим
неснотаним розмахом при українсь-
кому аркані.

Ех дубе, дубе, вміємо ми передати
оту натугу запорізької сили нашому
оточенню. З початку тихо, якто нераз

буває перед бурею, нім подує перший
вихор.

З притиском приказує Геник «хлоп-
ці тихо, батько спить». Ритмічно су-
вають ся черевики по спаданім лист-
тю, йде «а пішов», але полегоньки,
щоб батька не збудити, мігби розізі-
литись. Батько видно не дуже розіспа-
ний був, бо вже гримить Геник: «бать-
ко встав, охота». Пробудись отой ви-
хор, аж воздухом завертіло, бо вже
йде «п'ять мінйай, три сідай і два вели-
ких, три малих, а пішов, а в підковні,
та з тропачком».

Ех дубе, дубе, кучерявий дубе,
колиб на нас козацькі жупани та сму-
шеві шапки із шанком, то ми би ще
не такої завели, але вже треба перес-
тати. Бо різький свисток голосить
кінець переставки.

Жаль було кріслатому дубови роз-
ходитись із такими юнаками, ото він
тільки легенько закивав кінцями галу-
зок на пращання.

Прийдіть хлопці ще, прийдіть!

ОБРАЗ III.

Осінь 1919 р. Б.

На Довжку коло Камянця на По-
діллі розташувався преславний пер-
ший гарматній полк, котрий недавно
перейшов Збруч у Ніврі. У хлопців
ще видно отой великий та бравурний
розмах, як гнали поляків від Чорткова
аж під Львів, хоч мимо юнацької си-
ли та бравури під командою с. п. ге-
нерала Грекова не було зовсім засобів
прогнати наїздника поза Сян - ріку.

Наш гуцульський скрипаль Берке-
щук примостився під яблунею в саді
Насті Павлівни (простіть Насте, що
не зятим прізвища) і його скрипка
вже говорить: «аркан дрібний, топір
срібний» та виводить мелодію пісні:
«Ой ти слабий, а я недужа, розізілилась
жінка на мужа».

Веде покотигора Дубинський, козак

у півтора кожуха, за ним ідуть братя
Юрчик і Микола Рибенчуки, булавний
Равлюк, я, рябуватий Дідик, Василь
Костів - Жупанський, та ще із двад-
цять гуцулів, годі пригадати імена.

В першій батерії I. гарматнього
полку У.С.С. Котрий перетворено із
другого коломийського, була поло-
вина гарматчиків із Бібрки під Льво-
вом, а половина гуцулів із карпатсь-
ких гір.

На шапках у хлопців українські
Тризуби, теж червоні на комірах, у
декого з ламівкою, а червоні тому, що
це наша славна «антилерія».

Кодисуться червоні паски на шап-
ках рівно під такт Беркещуквої ск-
рипки: «раз, два три пішов, раз
прибий». Радісно стугонить украї-
нська земля, це єї сини, козаки Пет-
ра Конашевича із Галицької Волості
стали в ряд «за Україну, за єї волю, за
честь і славу».

У Дубинського, що веде аркан,
голос як той грім в карпатських горах.
Знає він всі фігури, знають їх також
всі гуцули. Раз прибий виходить на
славу та «ще такий» та «для забави»
та «раз дідови» та ще «раз бабі».

Вихром обертаються хлопці при
«три мінйай, три сідай» рівно хитаються
тарелі нових шапок під: «а на місци».
Шпарко примовляє Беркещуквова ск-
рипка: «батько встав, охота», притис-
нули хлопці такт, аж землі легко, аж
лихо сміється.

Гремить Дубинський: «а в підковні,
з тропачком». Ех, хлопці рівно, рів-
ненько, бо то виводить аркан наш
преславний перший гарматній полк
У.С.С. на дорогій та рідній українсь-
кій землі.

Замовкла Берещукова скрипка,
чи на довго? Таки ні!

Заграє знова, аж час приїде, бо —
не вмерла ще козацька мати!

Маркіян Фесолович

«ПІД БРОДАМИ ЗАЦВІЛИ ЧЕРВОНІ МАКИ»

(У тридцятиріччя боїв)

«Ми поляжем, щоб слову, і волю,
і честь, Рідний Краю, здобути Тобі...»

Минуло тридцять років від того часу, як під Бродами воювали 1-а Українська Дивізія Української Національної Армії написали нову сторінку української історії. Написали її своєю кров'ю. Ця сторінка - трагічний момент частини наших довгих змагань з північним відвічним ворогом - Москвою.

Броди — закінчилися трагедією, але вони виявили невмирущість українського боевого духа, наш гін до волі, нашу завзятість. Трагедія Бродів не заломила нашої постанови здобути вільну Українську Державу. Броди забрали близько сім тисяч жертв — українського молодого квіту, що зросив своєю кров'ю рідні українські поля. І буйно над Бродами зацвіли маки. Червоні маки є символом традиції нашої збройної боротьби. Цю традицію збагатили Броди. Бою під Бродами ми не виграли фізично, але ми виграли дуково, бо ми довели, що в наших жилах пливе боева кров предків: твердих княжих дружинників, очайдушних запорожців і непокітних воїнів Визвольної Боротьби. Ми ще раз, черговий раз показали світові, що ми хочемі як народ рідників, можемо виступити у правницю меч і боронити своїх прав.

Щоб перемогти, треба хотіти, треба, хоч падаємо знеможені раз, другий, силою волі встати і йти знову вперед, назустріч вітрам і бурі. Не переможе той, хто не змагається. І ми хотіли змагатися.

З метою досягти сповнення своїх задумів ми не завагалися, вибираючи із двох лих, взяти тимчасово до помочі одне, використовуючи нагоду, яку нам давала політична ситуація. Ми рішили, як наші батьки Усусуси, вбрати на себе чужий однострій, щоб тільки не чекати із закладеними руками. Хоч німців ми не любили, бо їх не можна було любити, бачачи нелюдську поведінку із усіми, хто не належав до «геррен - фольку» — ми вирішили вбрати на себе німецьку уніформу. У тій уніформі ми хотіли змиритися з диким північним наїзником, що тим разом червоною плахтою бажав накрити крім нашої ще й інші країни.

Організатори Української Дивізії використали в 1943 році погане воєнне становище німців і отримали дозвіл на творення дивізії, і до того із запевненням, що Дивізія буде використана тільки на східному фронті. Себто у самому зародку підкреслено протибольшевицько - російський характер цієї боевої одиниці.

На протязі короткого часу (до 2 червня 1943 р.) Українська Військова Управа мала 81.999 зголошених добровольців. Серед зголошених крім молоді було багато українських старшини кол. російської, польської та навіть і чеської армії. Звичайно, тільки частину зголошених прийнято до Дивізії. Німці не хотіли створити дуже велику українську військову одиницю.

Дивізію творила Українська Військова Управа на ділі не для німців, а з укритими українськими цілями. З повстанням Дивізії творилась наша Українська Національна Армія. Ми мали великі надії, що західні зльятти, побивши німців, звернуть зброю проти свого непевного примусового союзника — Москви і тоді буде найкраща нагода для нас.

Перш за все нам треба було доброго військового вишколу і ми його здобули. Вишкільним тереном були Гайделаягер, Нойгамер, а для спеціальних курсів старий Мюнхен та інші міста. Нарешті прийшла хвилинка, що ми могли вирушити у бій «За свій Рідний Край, за стрілецький звичай!...»

На початку липня 1944 р. Дивізія в силі приблизно 14 тисяч людей, покинувши Нойгамер, замість вийти в Долищину, як вже було намічено, опинилися під Бродами. Можливо, що в багатьох не було завеликих надій, що до висліду участі Дивізії на східному фронті. Довір'я в німецьку військову силу від часу боїв у Сталінграді, було захитане. Але, ідучи у свої родинні сторони, ми як мітичний Антей, вірили, що діткнувшись стопами рідної землі, матимемо силу боротися з ворогом. Зрештою, як не як ми мали вишкіл і зброю, яку так дуже хотіли були отримати. Населення вітало нас радо, гостило як могло, тішилося, що свої хлопці прийшли боронити свої рідні місця. Але і це населення в глибині душі сумні-

валося у щасливе закінчення війни.

Німці вже більше року весь час поволі відступали, «відв'язувалися від ворога». Запас воєнного устаткування малів. Змаліла майже до решти і віра у перемогу у німецьких воїнів. Відступ спричинював їхню деморалізацію. Поволі починався хаос. Найбільше пригнічував один факт.

На східному фронті майже не було німецького летунства, і з тої причини советське летунство діяло безкарно. До деякої міри брак німецького летунства могла б рівноважити при обороні збільшена кількість гармат зенітної артилерії. Але, на жаль, так не було ні в чисто німецьких дивізіях, ні тим більше в Українській Дивізії яку німці трактували досить по-мачушиному. Наш зенітний дивізіон (ФЛАК), при якому був і автор цих рядків: легку батарею (20 гармат 2 см) середню (8 гармат 3,7 см) і важку (4 гармати, 8,8 см). Це рішуче було замало. Додати до того розтяглість відтинка, який отримала для оборони Дивізія, він майже втрое завеликий для однієї дивізії. Вже й не говорити про крила того відтинка, які слабо були забезпечені німецькими частинами.

Попередній запал, з якими ми виїздили з Нойгамеру зменшився, коли ми побачили реальну дійсність. Наші старшини і велика частина стрільців вже не сумнівалися, яке закінчення може мати подібне становище.

І думалося, щоб витримати якнайдовше, гідно обороняючи ім'я українського воїна, його славної традиції.

Та скоро, занадто скоро, в половині липня 1944 р. прийшло невідкличне. Большевики почали цілковите знищення середнього німецького фронту, вже зайняли майже всю Білорусь і Литву, а в районі Ковля почалися (11 і 12 липня) перші советські наступи з масовим ужиттям танків. Під Бродами перші ворожі сильніші наступи почалися 12 липня.

Ворог у цей район кинув великі кіннотні і сильні своїм озброєнням військові з'єднання, та приготувався до офезиви.

17 липня «Брідський котел» вже був завершеною дійсністю. Залізнична лінія Ожидів — Красне була заблокована радянськими танками. На лінії Золочева йшли завязані бої. Почалася евакуація міста Бродів. Маса вермахтівської піхоти деморалізуючо відходила на захід. Дороги були затквані до неможливості всякого роду возами. Вояк втратив найважливіше, віру в командування і у свої сили. Деморалізація відступаючого німецького воїнства повинна була заразливо діяти на наших добровольців. Все ж таки, коли в той час більшовики заатакували сотнями танків, хмарами піхоти і численним летунством, німецькі очевидці потім оповідали, що дивізійники ставили сильний спротив. Особливо добре трималася наша артилерія.

Ворог кинув на брідський відтинок

такі великі сили, ще й підтримувані рясно летунством, яке цілковито панувало в повітрі, що організований опір тривав тільки до 20 - 21 липня. Далі все мало вигляд правдивої трагедії. Села Білий Камінь, Почапи та інші були свідками жахливого пекла. За нормальний відворот не було ані мови. Треба було прориватися.

А прорив коштував великих жертв. Хто не прорвався, загинув, або потрапив у полон (яких 2.000). Частина учасників Бродів поповнила ряди Української Повстанської Армії.

Нешасливий дебют Дивізії закінчився. Рештки її зібралися аж на Закарпатті. Звідтіля виїхали назад до Нойгамеру де переведено реорганізацію і доповнення Дивізії.

Броди хоча закінчилися трагічно дали українцям військовий досвід, дали продовження традиції української збройної боротьби і засвідчили світові, що ми не животіємо існуванням рабів, а живемо думками вільних людей і за свою волю рішені завжди боротися.

Ніна Шумко

... «Воюем за Расєю» ...

світлій пам'яті мого батька в III-ю річницю його смерті —

Донька

То був 1918 рік. Скривавлений, спалений пожежками, в хмарах диму, в гуркоті гармат, проходив він українською землею. Україна, після 300-літнього сну, раптом зірвалася на ноги й вхопилася за зброю.

За самостійну й соборну! — покотися клич стелами й лісами, відбився в Карпатах і зупинився над Доном. І одчайдушна боротьба почалася.

Гремідки гармат, стрільна рвали груди рідної землі, в кращі сини

напували її своєю кров'ю. Сунула з півночі дика орда новітніх монголів, сплила від крові, сповнена звірачою жадобою знову загарбати країну золотих пшениць і синього неба в свої криваві руки. І вхопились сини України за зброю й своїми грудьми загородили ворогові дорогу.

Вояки українських полків — богданівці, полуботківці, дорошенківці, цвіт українського війська — Січові Стрільці й всі, в кого билось в грудях

українське серце, стали на боротьбу з одичавим ворогом — москалем.

Одного разу відділ українського війська під командою сотника Дишканта, випадково наскочив на село, де були більшовики. Заскочені нападом москалі, навіть не мали часу боротися — п'яні вибігали з хат і попадали просто під кулі українців. Тільки небагатьом пощастило втекти. Сотник, женучи конем вздовж села за втікачами, раптом почув з одного двору страшний жіночий крик; він підвівся на стременах, заглянув через високий паркан і лють спалахнула в його серці — два п'яні москалі тягнули з хати молоду жінку — довга коса розплетена, з розпачливим криком жінка одчайдушно б'ється в руках бандитів, а з боку стара мати-сиве волосся вибивалось з під очіпка, заступає москалям дорогу, падає під ноги —, що робите, нелюди, пустіть її, пустіть...

Ніби вихор, влетів сотник на подвір'я й кинувся до напасників.

— Стій! — гримнув він, — пустіть її, бо стрілятиму!

— Сину, рятуй, — побачивши українського старшину, кинулась до нього мати, — рятуй її, сину...

Заскочені москалі метнулись до перелазу, за яким ріс густий садок, але в тій хвилині дихнула вогнем пістоля сотника й один з них упав коло перелазу в передсмертних корчах, а другий спритно перемахнув через пліт у садок.

— Спасибі тобі, сину, — заридала сльозами вдячності стара мати й припала своєю головою до плеча сотника, — спасибі... В ту мить з-за плоту бухнув постріл і тіло старої жінки обважніло й посунолось донизу, лишаючи на мундурі сотника червону пляму. Врятована сотником донька кинулась до матері, вибіг з хати старий, зі скривавленим лицем, батько й сотник, віддавши їм на руки поранену, кинувся через перелаз, за москалем. Але той

уже втікав через садок, відстрілюючись з поза дерев... — «пождіте, хахли прокляте, ми к вам еще вернемся», — гукав він, — «ми вам еще затягнем петлю на шею, постоите! Ми еще вернемся», — вигукував він ще раз і щез у гущавині.

Сотник післав йому вслід кілька пострілів і повернув назад до хати. Ішов замислившись, — перед очима стояло широке, азійського типу, з вузькими, лютьними очима, лице москаля, а у вухах лунали слова — «ми ще повернемося затягнемо вам петлю на шию...» — Сотник поміг внести поранену матір до хати, а коли відходив, старенька глянула на нього пригасленими очима, перехрестила й тихо прошепотіла — «Нехай Господь буде з тобою й береже тебе від ворожої кулі...»

З того часу проминуло майже два роки.

Україна все ще горіла в пекельному вогні, захищаючи свою незалежність.

Лилася кров, падали в боротьбі її сини — оборонці й ціла завязата, але нерівна боротьба українського народу йшла до свого трагічного кінця.

Незчисленні орди більшовиків, царські генерали-неділимці, своя з'аритована комуністами, сповнена жадою влади й наживи, голода, всі разом стискали смертельне коло, в якому мала задушитись молода, українська держава. А коли на поміч тим ворогам прийшла ще й люта зима й принесли зі собою тиф, коли смерть почала класти свої покоси в лавах Української Армії, тоді зрозуміли бійці за волю України, що вони, на цей раз, переможені.

Перейшли Збруч і склали на чужій землі свою зброю. Але не всі. На Україні zostались поодинокі відділи українського війська, які були рішені бити ворога на своїй землі до останньої можливості. Серед них був і відділ сотника Дишканта. Багато тяжких боїв перейшов за той час сотник, багато бойових друзів з його відділу

поглигли головами й не один раз смерть вже віяла своїм холодним крилом над головою сотника. Але, очевидно, молитва тієї української матері, якій сотник врятував доньку, таки дійшла до Бога, бо з кожного бою, з кожної небезпеки, сотник виходив щасливо.

Трапилось так, що одного разу відділ сотника звів бій з більшовицьким загonom, вибив його з хутора, де він був розташований, й захопив кілька більшовиків у полон. Після бою сотник казав привести полонених до себе.

Вартові привели першого — молодого, чорнявого хлопця. Темні очі зі страхом дивились на сотника, з під мундира виглядала брудна, вишита сорочка.

— Ти звідки? — спитав сотник.

— З Конотопу, — пролунала відповідь співучою, полтавською говіркою.

— Чого пішов з більшовиками?

— Та... я й сам не знаю... — похнюпився хлопець, — отак, товариші йшли та й мене підмовили... Батько й мати не пускали, а я не послушав та й пішов... — Он що, — подумав сотник, — жертва пропаганди зкомунізованої голоди. Що з ним зробити? Розстріляти? Зашо? Хіба за те, що дурний? Ні! Він українець може ще набратись розуму й нам пригодиться.

— Ось що, — сказав сотник, — за те, що пішов з ворогами проти своїх, зараз дістанеш 25 нагаїв і — негайно забирайся додому. Та гляди, більше не повадай мені в руки, бо на другий раз живим не випущу, зрозумів?

— Зрозумів, — радісно блиснули очі полоненого, який з острахом чекав присуду смерті.

Перед сотником став другий полонений — шароке з вилицями лице, власканий шс і вовчий погляд вузь-

ких, глибоко схованих очей.

— Звідки ти? — спитав сотник.

— Тульській, — процідив той крізь зуби, — із города Тули...

— Із города Тули... — механічно проказав за ним сотник, пильно дивлячись на москаля, а в самого напружено працювала думка - де я його бачив? Ці самі широкі вилиці, ці звірячі очі, де я їх вже бачив?

В пам'яті сотника, мов на фільмі, пересувались — бої, походи, села й міста, полонені, поранені, військові й цивільні й нараз перед очима став образ — «селянське подвір'я, два москалі тягнуть жінку, сива, стара мати, постріл з-за плоту й москаль з вовчими очима втікає в гущавину саду»... — «Ми ще повернемося, ще затягнемо вам петлю на шиї, хахли прокляті!»... — виринули десь з глибини пам'яті слова, що їх кинув утікаючи, москаль.

— Так ось де я тебе бачив, — подумав сотник, — Тула — місто в глибині Московщини, відоме своїм виробництвом самоварів, чого ж треба тут, у нас цьому косоокому самоварникові? — рантом закипіло в грудях у сотника.

— Так ти аж з Тули? — звернувся він до полоненого, а чого ж ти прийшов на Україну, що тут робиш?

— «Воюем за Расею», — дивлячись з під лоба на сотника, відповів москаль.

— Ось як, — спалахнув сотник, — то ти прийшов аж з Тули, щоб тут, на Україні воювати за Расею? Ти прийшов затягати нам на шиї петлю?! То ж не дїждеш! Гей, хлопці! — й сотник махнув рукою.

За якийсь час, в ліску за хутором, сполохав тишу короткий постріл.

Михайло Лещинський.

АНАТОЛІЙ РАДИГІН ПРО УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ!

Дня 24 квітня цього року колишній політичний в'язень з ССРСР капітан Анатолій Радигін виступив в залі Українського Спортивного Осередку «Тризуб» з докладом про в'язнів в тюрмах і концентраційних таборах ССРСР. Як знаємо вже з преси, капітан Анатолій Радигін є жидівської національності а тому, що в західному світі жидівські журналісти часто поширюють про наших вояків різні наклепи і макабричні історії, я пішов на доклад капітана Радигіна, щоби особисто від нього почути його свідчення про наших вояків.

Капітан Анатолій Радигін зробив на мене велике враження. Його доклад виголошений спокійно без злоби чи злості і без ненависти до ворогів своїх і ворогів свого народу був звітом про це, що він бачив і сам як політичний в'язень пережив в тюрмах і таборах ССРСР.

Про наших вояків він сказав так. В тюрмах і концентраційних таборах ССРСР є багато українських вояків. Є це вояки Української Повст. Армії, вояки Дивізії Галичина і вояки «Нахтігалю». Становлять вони поважну групу політичних в'язнів, яка відрізняється в таборах передусім своєю моральною поставою і навіть зовнішнім дуже пристойним виглядом. Їх тюремний одяг все чистий і його вони тримають в порядку. Їх тюремне взуття вичищене і як такий вояк йде по таборі, то з його ходи і постави ви відгадаєте, що цей в'язень це український вояк зі згаданих українських частин.

Признаюся, що я старався наслідувати їх поведінку в таборі та триматися так само як тримаються вони. Інші жиди з мене сміялися, бо вони не розуміли того, що це один з основних

способів виявити свою людську гідність і доказати гнобителям, що хоч ми в'язні, але ми люди, які своєї гідності не затратять навіть в умовах тяжкого таборного життя. Ми морально і ідейно так сильні, що і тюрма нас не зломить.

Часом в таборі велися дискусії в яких Дивізіонікам і воякам Нахтігалю закидали, що вони воювали по стороні німців і тим дуже шкодили своєму народові, бо треба знати що в концтраках сиділи люди і з такими переконаннями. На цей закид відповідь вояків була дуже знаменна.

Сотні літ український нарід дає Москві рекрута до армії дуже добрих підстаршин і старшин до найвищої ранги включно і яку з того користь має український нарід. Треба дуже поважно застановитися, хто зробив більше шкоди своєму народові, чи ті, які боролися поруч німців з московськими арміями чи ті, що служили вірно і служать Москві, яка силою заковує український нарід в кайдани. Тим звичайно кінчилася дискусія на ту тему.

В дискусії я вважав за відповідне подякувати капітанови Радигінові за його ширі слова правди і признання висловлене українським воякам, які за свою любов до свого народу караються в концтраках і тюрмах ССРСР. Я забрав голос і так промовив до него:

«Капітане Радигін я старшина Дивізії. Я брав участь в бою під Бродами і був там зі своєю частиною окружений і там стратив руку. На фронті у В'єтнамі в боротьбі проти комунізму поляг на полі бою мій єдиний син Юрко, парашутист в Американській Армії, але це, що ви сказали про наших вояків в тюрмах і таборах ССРСР

переконує мене, що наші жертви не є даремні, бо мертві часом лише переборюють ворога чим живі. Я гордий, що так наші воюки не затратили ніри в перемогу, це вони хоч за ґратами, але так боряться своєю постановою і незламністю супроти ворога. Ви по національності жид, а як вже певно знаєте, то тут жида не є нашим приятелем. Я вам щиро дякую від українських воюків за це, що ви маєте відвагу голосити і писати правду про наших воюків і нашу боротьбу за волю. Хай ваші слова почують всі ті, які зневірися в силу і перемогу ідеї, яка нас веде і веде в нашій визвольній боротьбі, бо знаєте, що тут у вільному світі є в нас новітні джепроки, які обезцінюють ідею визвольної боротьби».

Радигін з повагою вислухав мою подяку, зійшов зі сцени, привітався зі мною і щиро обняв мене і ми розцілувалися як щирі друзі. Він воюк і борець за волю свого жидівського народу поневоленого і гнобленого в ССРСР і як воюк українського народу, який веде безпереривно ще боротьбу за свою волю.

По тій зворушливій сцені капітан Радигін підійшов до мікрофону і подякував мені за слова признання і заявив: Я маю місію в світі і зобов'язання супроти моїх друзів, які караються там в ССРСР в тюрмах і концентраційних таборах. Я тут говорю правду. Говорю правду про це, що я з укра-

їнцями пережив, що я бачив і що я чув і про що роздумував. Моя ціль сказати про це все щирю правду і ту правду в голову. Про бій Дивізії під бровами там в ССРСР знають. Ми знали, що там Дивізія боролася в оточенні чотирнадцять днів, але перемогти ворога не було сили, бо там було за багато зеднань червоної армії.»

По вечері ми попросили капітана Радигіна, щоб він оглянув в крамниці Космос, яка є недалеко салі «Тризуба», гарні експонати нашої мистецької культури, українську, «порцеляну», вишивки, різьби і писанки. Він зайшов до крамниці «Космос» і подивляв красу нашого народного мистецтва. Власники крамниці пан Василь Манко і Ярослав Кухтин попросили його, щоб він щось вибрав собі на пам'ятку з Філадельфії. Він вибрав собі відлитого на бронзі українського козака в мініятурі.

Капітан Радигін звернув свою увагу на прекрасний образ Ісуса Христа, який молиться на горі Оливній оправлений в гарні різьблені рами. «Як я буду мати більше грошей я такий образ куплю для своєї тещі, бо вона християнка» сказав він.

Крамниця хотіла йому цей образ подарувати, але він сказав, що він знає, що це дорогий образ і не може такого дарунку прийняти. При тій нагоді він розказав, як то в таборі знищили наглядачі гуцульські різьби, які в'язні потайки робили. Ми подякували за стрічу і розійшлися.

А. СОЛЖЕНІЦІН ПРО «ОРГАНИ БЕЗПЕКИ» МОСКОВСЬКОГО НАРОДУ ТА ПРО СЕБЕ

«Це вовче плем'я — звідки воно в нашому народі взялося? Чи нашого воно кореня? Чи нашої крові?

Нашої.

Так, щоб білими мантиями праведників не дуже переполоскувати, спитавмо себе кожний: а повернись моє життя інакше — не став би і в катом?

Це важливе питання, коли відповідати на нього чесно».

Переклад зі ст. 168 А. Солженіцина — «Архипелаг Гулаг 1918-1956»

Антін Кухтисманій

«ПІД МОСКОВСЬКИМ КАРАУЛОМ У ТЮРМІ»

«Уже років двісті, як козак в неволі». Ці початкові слова нашої пісні та слова з цієї ж пісні, які ми подали як заголовок, символічно говорять про довге перебування України під московською займанщиною. В тій тижній неволі перебуває наш нарід і по цей час. Здавалося б, що чим довше триватиме це колоніальне володіння Москви над нашою Батьківщиною, то серед автохтонного українського населення розвіється пам'ять і спогади про наше славне й вільне державне минуле. Чей - же над тим старається усілякими способами московська політика щоб асимілювати людину не лише в культурному відношенні - позбавити рідної мови, знищити рідну Церкву, зруйнувати або зграбувати пам'ятники самобутньої нашої культури, але й довести до викорінення, до забуття всі рештки бажання й думання в «тюрмі» про вільне життя без московського «караулу».

Це Москва робить при допомозі цілої системи шкільної освіти та псевдо наукових фальшивих доказів і цензурованої літератури. Для тієї цілі Москва застосовує і ганебні фізичні способи для знищення тих людських елементів, які мають або здогади можуть мати своє свідоме національне «Я». Москва хоче, щоб на Україні лишилися тільки люди, що звали б себе «русескими» або «советськими». До того «правопорядку» діє ще й природне неминуче відмирання старшого покоління та наростає молоде советське покоління вишколене й «освічене» в душі комсомолу й компартії.

Але хоч які історичні катастрофи нищення не зазнавав наш нарід і його

культурні надбання, але його живучість, його сила духа, його віра в Божу поміч знову повертали йому волю, силу, славу, честь і велич щастя свого державного життя.

Тільки з вузького погляду на обставини сучасної, нами переживаємої доби поневолення України Москвою та з точки особистої неволи та обставин персональної зневіри і упадку духа нам здається безнадійним говорити про відродження Українського вільного державного життя. Коли ж силою свідомости переглянемо справу з ширшої історичної перспективи, а не тільки з точки зору сьогоднішньої минаючої дійсності і не з емоціональних песимістичних поглядів, то тоді справа представляється зовсім інакше і перед нами піднесеться проблема неминучості державного відродження й волі нашої непоборної України. То ж зробім цей екскурс в нашу історію.

Період Київської держави, що свого часу фактично в міжнародному світі вважалася королівською, а не «княжою» державою, як її понизили в назві греки й москвини, існувала, як показали найновіші досліди проф. М. Чубатого й Рибаківа, вже від 560 - го до 1240 - го року, то є тривала 680 років. Тоді центр державного життя нашої нації перенісся до Галицько - Волинського королівства і тривав, по точніших даних, вже від першого короля цієї держави Романа Мстиславовича (1198 - 1205), що вже мав титул «Великий князь і король Руський». А не король Данило 1240 р. бо це доказав Іван Головацький ще 1847 р. в історичній праці «Вінок русинам на обжинки виданій у Відні

і відійти від польських та московських впливів.

А новіші дослідні кажуть, що першим королем був ще Ярополк - Петро внук Ярослава Мудрого, що дістав корону від Папи Григорія VII - го в 1075 році. Цей державний період проіснував аж до смерті короля Юрія II - го в 1340 р. Це значить, що український народ переживав цей свій також державний період 142 або 265 років. Далі наступив державний період Литовсько - Українського князівства, що існувало від князя Дмитра Любарта від 1340 - го року до Люблінської Унії в 1569 році, то є 229 років. Гетьмансько - Козацька держава існувала від Гетьмана Богдана Хмельницького 1648 року до зруйнування Запорізької Січі при Кошовому Петрові Калнишевському 1775 року, то є цей період тривав 127 років. Нарешті, відроджена новітня Українська Держава існувала в 1918 - 1920 роках, то є 3 роки.

Не мали ж ми своєї держави в період польського панування від Люблінської Унії 1569 р. до повстання Гетьмана Богдана Хмельницького 1648 року, то є на протязі 79 років. Другий абсолютно не державний характер життя українського народу почався від зруйнування Запорізької Січі в 1775 р. і тривав до 1918 року, то є на протязі 143 років. А теперішній третій недержавний період триває вже від 1921 року і досі вже 53 роки.

Підсумовуюючи подане вище, можемо ствердити, що наша нація була в тій чи іншій формі державною з певним забезпеченням для проявів самостійної волі народу на протязі 1.300 років. А не мали ми жадної державної волі на протязі тільки 275 років.

То значить, що на протязі свого історичного існування українська нація тринадцять століть була «госпо-

дарем у своїй хаті» а лише приблизно три століття в нашій «хаті» господарював й ще тим часом господарює чужинець окупант і насильник.

У живому світі існує непереможний закон спадковості, що діє з покоління в покоління. Пому підлягають навіть звірі, які інстинктивно хоч частинно повторюють те, до чого були призвичаєні їхні давні предки. Наука ж про розумну людську істоту каже, що внуки підсвідомо - спадково часто відбивають - унаслідують в своїх рисах зовнішніх і в характерах її прояви, що були істотними ознаками їхніх предків. Тому, хоч в людстві з бігом часу і міняються звички й характери, але проте щось дуже істотно залишається постійно і переходить з роду в рід і триває впродовж багатьох генерацій.

І ось засадничу вартість для майбутнього має те істотне, що людина зберегла у помяті чи підсвідомості з минулих часів і подій і що робить її чинником що формує майбутнє. Так збірна пам'ять нації про давні традиції може перебувати в дрімливому чи «приспаному» стані і сотки років.

Але нараз вона при відповідних обставинах прокинеться і дає знати як життєдайна й непереможна сила для дальшого життя нації.

Тому, коли наша нація тринадцять століть жила своїм державним життям з проявами власної волі, то в її крові, збірній пам'яті чи й підсвідомо спадково лишається сильно діючим стремління до волі, до незалежності, до власної держави. Навпаки, рабські риси покори, засвоєні при перебуванні під чужим ярмом тільки три століття в нашій нації лишаються слабшими або приховано - показними на якийсь час.

Тому українці в масі своїй все були і є невдоволені ні польським пануванням ні московською царською а тепер

совітсько - комуністичною владою. Тому українці відкрито (чи в душі) їхньої владі не визнавали й не унають і постійно проти займанців боролися й борються всіма можливими в даному часі способами та час від часу вибухають повстаннями.

Тому в 1914 році тисячі молоді й воїцтва австрійської армії масово голосилося до УСС - ів, бо кров козацька у них заговорила. Тому в 1917 році несподівано пробуджувалась та сила національного духа і сотні тисяч воїків московської армії спонтанно творили українські полки, себе називаючи козаками та повстало й наше Українське Вільне Козацтво.

Тому і в 1939 році в найдальше відірваній від матріного ینя Карпатській Україні також відродився той дух козащини і повстала Карпатська Січ.

Тому ж повстала Дивізія «Галичина» й Українська Повстанська Армія.

Тому й тепер в Україні відбувається процес зміцнювання національної свідомості й гордості та ненависти до Москви і то в різних проявах і в різних галузях життя нації, що перебуває під займанцем - окупантом. Ті рухи бачимо серед молодого покоління, що народилося, виросло й виховане під совітсько - комуністичною владою. Але в крові і в душі того покоління нуртує почування права на вільне життя свого народу, бо та молодь є з діда й прадіда козацької української нації...

Не маємо сумніву, що в тому змаганні виграє український народ, бо тринадцять століть минулого державного життя лишили свої глибокі сліди в його свідомій чи підсвідомій історії. Бо наш нарід вже кінчає тільки всього лише третє століття свого підневільного існування. Кажемо кінчає, бо не маємо сумніву, що хоч живемо в добі західньої співіснувальної політи-

ки, проте і цей період кінчається. Не маємо сумніву, що московсько - большевицька імперія, наслідниця царської імперії, розпадається, як розпалися усі інші імперії, збудовані на завоївницькій силі, на обмані, на терорі...

Коли грубий килим снігу покриває землю, коли крига стихає ріки й озера, то тільки неук, тільки малі діти можуть казати, що земля завмерла. Під льодом жие риба і рісня, а під покривалом снігової кори йде творча робота, що готує весну і це є доказом безсмертності природи і невпинності життя. Так і під морозами ворожої окупації українська нація живе і творить, бо живе своїми державницькими змаганнями.

Тому, власне, в силу природнього закону, що дух предків не вмирає, а відроджується навіть у дальших поколіннях, спостерігаємо тепер, що первні стремління до волі і до усвідомлення свого «Я» починають все дужче й настирливіше проявлятися в підяремних обставинах серед українців на рідних окупованих землях. Такий дух відродження проявляється починаючи від зросту популярності народних танців, гри на бандурі, народних пісень та матеряльно - мистецької культури вишивок, кераміки і т. п. та навіть у відвертій боротьбі здібніших представників нового покоління. На ряду з тим відроджуються та приходять на порядок денний в сучасній підсовітській літературі теми з історичного минулого України, теми з доби Козащини. Козащина ж є одна з притаманих рис української нації рушійна й вічна сила як сама нація...

Свідомості що «ми браття козацького роду» не змогли викорінити в українських масах ні накази царської Москви, ні теперішня комуністична влада, хоч боротьбу проти козаць-

кої тематики в літературі комуністи провадять весь час.

Прикладом такого непереможного звернення до спогадів про славі часи Козаччини може бути навіть книжка покараного за неї Петра Шелеста «Україна наша Радянська» видавництва політичної літератури України, Київ 1970 р. Тут подамо кілька значних своїм змістом уривків з перших сторінок цієї книжки, що вийшла тиражем 100.000 примірників.

Зі ст. 17: «Минуле, сучасне, майбутнє... У кожного народу воєні зв'язані вєсдино мріяма і людською пам'яттю, яка передається з покоління в покоління, живе в писаних і матеріальних пам'ятках. Щоб впевнено рухатися вперед, щоб ясніше розуміти шляхи, які пройдено, розуміти сучасність, треба знати минуле, знати історію.»

Зі ст. 19: «На Дніпрі за порогами, в першій половині XVI століття українське козацтво створило славновісну Запорізьку Січ, яка прославилась не лише своєю військовою силою і майстерністю, своїми перемогами, а й демократичним устроєм та освітою. Протягом тринадцятого часу Січ була центром військової сили українського народу.»

Зі ст. 20: «Запорізькі козаки були героїчними захисниками українського народу. Козацькі звитяги вражали весь тодішній світ... Сміливість запорожців, лицарство і презирство до смерті, які вони виявляли в боротьбі і ім'я свободи... характерні риси січовиків... Любов запорізьких козаків до батьківщини, її легендарні подвиги знайшли своє відображення і в історичних дослідженнях, і в творчості визначних поетів і письменників. Згадаймо хоча б Шевченкові поеми «Іван Підкова» та «Гамалія» або гоголівського «Тараса Бульбу», в яких запорожців - запорожців піднесено на рівень найкращих художніх образів, що і нині вражають, захоплюють читача... На той час Січ була осередком високої освіти. В Січі та навкруга, які включали до свого складу міста, села та зимівники, діяло багато спеціальних, мистецьких та інших шкіл. У школі Січі, крім інших шкіл, була військова.»

Зі ст. 21: «У творчості народній оспівані легендарна козацька слава, відвага й благородство, невдачі до ворога, до гнобителів, пажа любов до батьківщини. Образи Маная, Голоти, Байди, створені народною уявою як епіклозиса мєнокори гнобителєм, самоквідаємі боротьби проти них, віками живуть у піс-

нях, переказах народних разом з образами таких прославлених козацьких керівників, як Северин Наливайко, Богдан Хмельницький, Іван Богун, Максим Кривонос, Іван Сірко, Семен Палій та багато інших. Запорізька Січ відіграла велику роль у визвольній боротьбі українського народу...»

Зі ст. 22: «Крім Т. Шевченка і М. Гоголя, які навіки прославили козацтво у своїх творах, згадаймо також всьому світові відому картину І. Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султанові», написану так глибоко змістовно й майстерно, зворушливо. Рєпін блискуче відтворив нескореність запорожців, їх патріотизм, зневагу і презирство козаків до тих, хто зазіхав на нашу землю, волю і наше добро, готовість захищати до останнього го подиху свою вітчизну, свій народ. І сьогодні не можна без хвилювання дивитися, на це полотно, не пишати нашіми сміливими, розумними і відважними предками. А пригадаймо образ Тараса Бульби, відтвореного в опері «Тарас Бульба» Миколою Лисенком. Хіба не здатні наші митці продовжити згадані традиції? Здатні і повинні це робити...»

При цій нагоді зазначаємо, що образ Рєпіна «Запорожці...» видавництва «Правда», Москва 1962 р. видало в копії з оригіналу у великому форматі накладом 38.000 примірників... То ж 38.000 осіб, що до їх рук дістався той образ дивляться і вдумуються в ту ідею волі й боротьби проти напастника, що її мистець так живо передав в тому неперевершеному творі для піднесення патріотичних почувань...»

Але наведемо ще одну відписку з книжки комуніста П. Шелеста зі ст. 30 - 01 ... «Минуло близько двох століть, як не стало Січі Запорізької. Але пам'ять про неї живе в серцях покоління нашого народу.

На шляху історичного розвитку України Січ Запорізька стоїть як символ слави і величі, подвигу народу українського, його боротьби...»

Можна б було навести ще багато таких уривків з початкових сторінок праці Шелеста, які своїм змістом підносять дух відродження козацької визвольної ідеї. Але даліше, більше, як три чвертини змісту книжки цей автор присвятив комуністично - мос-

ковській пропаганді, доказуючи нелогічно й фальшиво, що українське козацтво стремило до «возеднання» з Москвою та про те, як щасливо живеться Україні в теперішній московсько - комуністичній в'язниці... Тому що Шелест був секретарем ЦК КПУ, то його книжку було широко розрекламовано а рецензенти захльобувались хвалючи цей твір. Але... московська центральна цензура накинута на цю книжку з лайкою за такі й подібні думки, які наприклад подано у тих уривках, що ми їх навели, перелякались тої сугестії, яка може зародитись у читачів - українців і зборонила цю книжку, але вже було пізно бо весь наклад аж 100.000 примірників уже счез з книгарських полиць, бо книжку розкуплено. Самого ж Шелеста звільнено з секретарського становища Ком. партії України і забрали до Москви...

Подібна доля спіткала другого підсоветського автора М. Киценка за його книжку «Хортиця в героїці і легендах», видання «Промінь», Дніпропетровськ 1972 р., яка встигла вийти і розповсюдитись двома накладами, першим накладом було видано 50.000 примірників

На основі документів і маловідомих матеріалів автор розкриває питання про роль Хортиці і історії запорозького козацтва. Уже самі назви кількох розділів цієї книжки прораджують глибоко - козацьку тематику і кличуть до національного усвідомлення. Ось вони: «Земля невмирущої слави», «З глибини віків», «Колиска Запорізького Козацтва», «Шляхами історії», «Колонізація Хортиці», «Джерело сили і натхнення». Лише дві останні глави присвячені московсько - комуністичному завданню: «Дніпрельстан - після соціалізму» та «Державний історико - культурний заповідник», які все ж не спасли автора від нагірки.

Але два видання книжки розійшлися між сотнею тисяч читачів, щоб документальними даними, поданими на її сторінках, відповісти в масах закріпачених комунією українців свідомість про те — в чому була історична сила нашої нації для боротьби за свою волю. А такі вислови, що їх посіяно в тексті згаданих розділів, як краплі води довбають камінь забуття та викликають увагу і думки. Ось наприклад:

...«У кінці XV ст. на дніпрових берегах за порогами сформувалось чубате лицарство - запорізьке козацтво... Їм щодня загрожувала смерть. Але воля і незалежність тут цінувалися більше за життя» (Ст. 3.) і тому подібне на дальших сторінках.

І хоч такі інтуїтивно патріотичні рядки автор спішить пересипати різним комуністично - «діалектичним» матеріалом та несінитницею «спільності» з Москвою та штучно натягнутими поясненнями в партійному дусі, але читач напевно розуміє і сприймає дещо по своєму. Ось, хочби і в вірші, про який Киценка пише, що той вірш дістався до редакції якоїсь газетки «Большевицьким шляхом» і що його залишив якийсь партизан у одного чоловіка з проханням зберегти. Вірш ніби написаний проти Гітлера, але чи кожний тому повірить чи не відчує в ньому іншу символіку?! Ось тут його подаємо зі ст. 120 - 121 реферуємої книжки:

«Сласть могли в запорізьких тривожних степах
І на Хортиці скелі посули в імлі.
Тільки вітер, як шал, як поранений птах.
Синіть, плаче і б'ється об груди Е.
Хортице, Хортице пісне кривава, гаряча,
Луже Великий, просніся, просніся...
З кров'ю і бізлю слава не амерла козача. —
Сгалахом серця втас і буя, як волось.
Встає і лове і веде нас неспинно.
Де ворон кружляє, де ворон клає.
За волю твою і за шастя твоє, Україно,
За месне, розтерзане серце мос.
В степах Запоріжжя шепочуть почамі
могли»

І скелі з порогами мову ведуть:

— Вставай, Україно, збирай проти Гітаера
силу,

і в битву - дорогу, і в ясноту путь.

Ще варто зазначити, що книжка Кицелюка «Хортинця в героїці...» досить рясно ілюстрована образками з історії Січі, портретами Байди Вишневецького та гетьмана Богдана, гербом Війська Запорозького, взірцями козацької зброї і т. п. а також кількома символічними рисунками совітського мистця А. Базилевича: «Збір на раду», на якому бачимо піднесений прапор з зображенням св. Юрія Переможця, «Клятва повсталих» з зображенням козаків з піднесеними шаблями і

з гетьманом чи кошовим з піднятою рукою з булавою та бунчук.

Крім цих двох коротко зреферованих літературних творів з яскраво виявленою козацькою тематикою подамо ще про появу лише деяких інших творів, що своїм змістом кличуть душу українця до відродження в ній любові до волі, носієм якої була Козаччина.

Видавництво «Дніпро», Київ 1966 р. видало тиражем 25.000 примірників «український химерний роман з народних уст» — «Козацькому роду нема переводу» обсягом 540 сторінок великого формату з багатьма ілюстра-

Клятва повсталих. Ілюстрація А. Базилевича

ціями. Автор - Олександр Ільченко. В - тво «Наукова думка», Київ 1970 видало збірник документів - «Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст.» обсяг 660 сторінок, тираж 3.000 при. «Енеїду» Івана Котляревського багато ілюстровану козацькими типами. В - тво «Веселка», Київ 1969 р. видало повість Марії Пригари «Михайлик - джура козацький», в якій показано козацьке життя в будні і в походах та козацьку школу. Те ж в - тво в 1971 р. видало повість Станіслава Тельнюка «Грає синє море» пригодницькі епізоди з визвольної боротьди Козаччини. У в - тві «Каменярь» 1970 р. Львів появились повісті Теодора Микитина написані на основі історичних джерел: «Над Кодаком» про зруйнування фортеці козаками на чолі з гетьманом Іваном Сулимою. В тому ж в - тві 1971 р. появилася повість Я. Стецюка — «Іван Підкова» з такими живими епізодами боротьби козаків, що напевно вражають читача і не забувається. У автора цієї повісті Іван Підкова звертається до побратимів перед своєю смертю з таким закликком: «На шаблі надія... Тільки на шаблі... Прощайте.»

Совітський рецензент, неприхильно критикуючи Я. Стецюка за його «козацький» ухил, зазначив, що в цих словах Підкови виявлено «очевидно не лише переконання самого Підкови щодо шляхів визволення України та Молдавії, але й концепція автора. («Критична робітня» «Жовтень», Львів, 1973 р.) І те може правда...

Так сучасна Україна, «під московським караулом» бореться, як може, і на полі літературної творчості, щоб зрушити з забуття, пригадати свою минулу славу та відродити ідею Ко-

заччини, як традиційно - національної сили для захисту своєї волі, свого «Я», для побороення окупанта.

Халдейський цар Валтазар справляв величавий пир. Пили з посудин загарбаних в ерусалимському храмі. Нараз невидима рука написала на стіні царської палати: «Мане, текел, фарес!»... Пророк Даниїл, що був у царському полоні пояснив цареві ті слова так: «Мане» означає, що Бог вже облічив твоє царство і постановив йому кінець. «Текел» то значить, що тебе зважено і знайдено дуже легким. А «Фарес» — що царство твоє розділено і віддано медам і персам. І так сталося.

Ці слова - «мане, текел, Фарес» нависали над кожною імперією і від того присуду Божого й природної Божої закономірності не буде винятку і для Москви.

Неминуче наближається час упадку цієї останньої в світі колоніальної імперії. Вона вже переживає великі зовнішні й внутрішні труднощі. Заламується все дужче совітсько - комуністична система господарства, ідеологічна криза комунізму все більше поглиблюється, поневолені народи і сателіти підносять голови і не хотять виконувати все, як наказує Москва. Нехибно прийде час зрушення поневолених народів. Україна, пробуджена за останніх сто років, таки здійснить свої національні прагнення до відновлення власної державності. Це бажання у одних свідомо, у інших несвідомо - інстинктивно - ірраціонально вирине а то й бує в нашій крові волелюбної козацької нації, а зокрема там — за залізною «солоною»

Лев Пилипенко

КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ

Козацькому роду нема переводу,
Хоч нищить його окупант.

І вийдуть наверх козакі ще зі споду,
Вернеться в свій край емігрант.

Злетять козакі ще в час бурі до бою,
Збере смерть страшний урожай:

Злетить кара помсти над злою Москвою,
Прийде диктатурі теж край.

Не буде Україна жінть більше в полоні,

В минулім як жила віки,

Як зникли вже білі, так зникнуть червоні, —

Яких зітруть впрах козакі.

Щоб чорную тугу неволі роздерти,

Як потік нестримний ріки,

Лиш лютою помстою, зброєю смерти

Доб'ють ворогів козакі.

Козацькому роду нема переводу,

Який ворогам давсь в знаки.

Не вбити Москві дух волі в народі,

Бо в нім ще живуть козакі.

«То ж не міняймо на чужі монети
Цю спадщину! Хай Захові цур!
Ми вип'ємо чарку за старі прикмети
Козацьких, нерозбавлених натур!»

(3 поеми Зої Ніконенко)

Соколи, Соколи, ставайте в ряди!

Нас поклик «бодрімось» взиває...

В здоровому тілі здорова душа,

Де сила, там воля витає.

Як славно бувало козацькі сини

Боролись до смерти - загину,

Боротись будемо, Соколи, всі ми

За нашу святу Україну!

(3 Сокільського гімну)

«Хвали мене моя губонько, бо аж до вух тебе розірву!»

«Синку, хліб-сіль їж, а правду рж!»

(3 козацьких приповідок)

НАША ЗМІНА

Григорій Репа

ПОКЛІН ТАРАСОВІ ВІД КОЗАЦЬКОГО ЮНАЦТВА

Цього року 10-те березня припало на неділю і це дало більшої урочистості Шевченковій Академії, бо коли це свято переносять на інший день, далеко від правдивої дати, то цим зменшується його величність.

Цим разом юнацтво Станиці УВК ч. 26 ім. о. Агапія Гончаренка в Чикаго пописалось своєю активністю. На Службу Божу до Свято-Троїцької церкви прибуло в українських строях а при намахіді за спокій душі страдника Тараса юнацтво стало при прапорах.

Після церковних відправ парафіяльна зала наповнилась мирянами і Академія розпочалась співом церковного хору під орудою Значкового УВК о. Ігоря Зботанова в супроводі гри на піано Побратима К. Короленка. Після невмирущого Тарасового «Заповіту» о. Настоятель, він же Козацький капелян о. Протопресвітер Микола Литваківський виголосив дуже прочулу та внеслу своїм змістом доповідь. Він підкреслив, що ні один геніяльний поет в світі не може дорівнятися нашому генієві й пророкові Тарасові Шевченкові. Тарас творив і за свої

твори карався але не каявся. Він подбав про прийдешні покоління свого народу, щоб вони знали «чиїх батьків вони діти». Його ідеї є вічні й невмирущі. Караючись же за Ідею, Тарас возносив до Господа Бога молитви за народ свій і всіх людей в світі. Його «Кобзар» тепер існує на 50 мовах різних народів і з нього народи черпають істину земського життя.

Далі слідували деклямації юного козацтва, за що їхнім батькам належить глибока й щира подяка. Ось список цих козаченьків та їхніх деклямацій: Тарас Попович — «Заповіт», Наталка Короленко — «Світає», Володимир Попович — «Мені однаково», Віра Белаєць — «Покліні Тобі, Тарасе!», вона ж виконала в'язанку трьох пісень на піано, Наталка Скляренко — «Вечір», Валентина Скляренко — «Ніч в степу», Богдан Кульчицький — на піано - «Шум лісорубів» і Віктор Скляренко — «Виростали в кайданах».

На закінчення Академії всі присутні проспівали національний гімн і тим ще раз собі пригадали, що ми такі є «Браття Козацького Роду».

Молоді козачки Курія УВК ч. 19: зліва — Марійка Лепка, Василянна Кушинська (всередній) і Богданка Лепка

ДВНАДЦЯТЬ СЛАВНИХ ЮНАКІВ

Андрій Бровар

Під такою назвою поміщено статтю в ч. 2(28) «У. К.» «про досягнення в науці «Українського Козацького Клубу» при американській середній школі Лейн Технікал в Чикаго та подано знімки дев'яти з тих козацьких юнаків. Тут містимо знімку ще одного згаданих в тій статті юнаків.

Щастя ж, Боже, їм усім в дальших їхніх змаганнях за добру науку та працю для тієї невмирущої ідеї Українського Козацтва, прапор якої вони тримали з честю в стінах американської школи, не піддавшись всяким перешкодам і труднощам, що вони їх зустрічали і поборювали на протязі чотирьох років.

З великою приємністю треба згадати, що всі успіхи наших 12-тьох козацьких юнаків увіковічено в люксово виданій книзі англійською мовою з їхніми знімками та підписами з зазначенням, що це члени Козацького Українського Клубу Слава їм і честь їхнім родичам!

ЗАКЛИК

ДО ПОБРАТИМІВ КОЗАКІВ І ЩИРИХ ПРИХИЛЬНИКІВ

Давно було, що коли козак в боротьбі за волю й батьківську віру попадав в турецький полон або коли татари, поруйнувавши наші оселі, брали людей в «ясир», то ці невізвольники, хоч і тяжко мучились, але не втрачали надії, що їхні побратими або їхні рідні постараються їх визволити або викупити у нехристів...

В Чикаго сталося щось неподібне, але також приклад, як і тепер наші вороги Козацької Ідеї захотіли поруйнувати початки щирої праці Юнацького Куреня Українського В. Козацтва ч. 26 ім. о. Агалия Гончаренка. В цьому курені zorganizувався гурток музиків, придбали інструменти і під проводом члена УВК Побратима Дмитра Поповича завзято вже підготовлялась для задуманих виступів при різних урочистостях. Та ворог слідкував і одної ночі злодії вломилась в будівку УВК при парафіяльному будинку Св. Троїцької церкви УАПЦ і вкрали всі музичні інструменти на загальну вартість до трьох тисяч доларів.

Смуток огорнув нашу молодь і гірко опечалив їхніх родичів. Бо ж треба чим скорше підняти дух і налагодити юнацьке завзяття, щоб

Козацька молодь при першому ворожому наступі не заломилась. Але направити матеріальну шкоду нам тепер трудно.

Тому взиваємо всіх, хто розуміє особливу моральну шкоду вчинену ворогом та погодиться подати фінансову допомогу, прислати свої дари на купівлю музичних інструментів для наших юнаків на таку адресу:

Young Ukrainian Kozak's Brotherhood
1908-10 N. Humboldt Blvd. Chicago, Ill. 60647 USA

В надії, що патріотичні почування і свідомість значення праці молоді в рядах Козацької Організації знайде шире співчуття, просимо не лишити цей заклик без посильної відповіді. За це заздалегідь ВШановним Добродіям сердечно дякуємо!

З Козацьким привітом —

Сотник УК Іван Сарвадій
Отаман Паланки УВК на Чикаго

Адмін. Хор. УК Григорій Рєпа
Організаційний Референт

НА 58-МУ РОЦІ ІСНУВАННЯ УВК МАЄМО НОВОГО ГЕНЕРАЛЬНОГО КАПЕЛЯНА УВК

Коли з волі Господа Бога відійшов у вічність св. п. Владика Іов Скальський, то Кошовий Отаман в імені Генеральної Булави звернувся до сеньйора УВК і старшого в сані Козацького Капеляна Полковника УК о. Протопресвітера Миколи Литваківського з проханням на письмі з дня 20 березня 1974 р. — прийняти на себе ці духовні обов'язки. На те о. М. Литваківський прислав таку відповідь з дня 25 березня р. Б. 1974-го:

«Чи можу я відмовитись, Дорогий Побратиме Генерале, і чи маю право на схвалі своїх діт перестати служити Богові, своєму Народові, та нашому дорогому Українському Вільному Козацтву, в рядах якого я є з 1917 р. Б.

Боже Провидіння наказує мені й цей святий обов'язок Генерального Капеляна УВКозацтва прийняти на себе, а тому даю свою згоду і прирікаю вірно служити Богові, нашому народові та УВК.

Так мені, Боже, допоможи!

«СВОЮ УКРАЇНУ ЛЮБІТЬ, ЛЮБІТЬ Й... ВО ВРЕМЯ ЛЮТЕ, ЗА НЕЇ ГОСПОДА МОЛІТЬ»... Як сказав наш Пророк Тарас Шевченко.

Хай Боже благословення завжди буде з Вами і охороняє Вас від всього злого!

Слава Ісусу Христу!

Слава Україні!

Слава Українському Вільному Козацтву!

ЗАСЛУЖЕНИЙ ДУШПАСТИР, КАПКАПЕЛЯН УВК

Заступник Генерального Капеляна Українського Козацтва для членів українців католиків, Митрофорний Протоіерей, почесний митрополичий крилошанин, радник Едмонтонської єпископської Консисторії, настоятель Катедрі св. Йосафана в Едмонтоні, отець Юрій Ковальський, народився 31-го серпня 1907 р. у Ваневі в Галичині. Походить із священничої шляхетської родини. Дідо його о. Тит папський шамбелян, почесний крилошанин перемиської Консисторії, був довголітнім послом до Галицького Союзу. Батько його о. Канонік Іван радник перемиської Консисторії, декан белзький і парох Ванева, був духовним провідником Белщини і Сокальщини, основоположником і фундатором «Народнього Дому» і приватної української гімназії, яка перетривала до першої світової війни в 1914 році.

Мати о. Юрія, Ірина з дому Потій - Ковшевич походила із дуже старої священничої родини, яка виводила свій рід з давнього козацького роду Потій - Ковшевичів на Київщині. Предок її Трохим Потій - Ковшевич, згідно козацьких старих аналізів, був визначним козацьким старшиною вірним Великому Гетьманові України Мазепі і після Полтавської трагедії виїмався із Гетьманом Пилипом Орликом, якого був близьким дорадником, в Західню Європу і там закінчив життя. Народню школу покінчив о. Юрій у Ваневі, а гімназійні студії в Перемишлі і Станиславові з найкращими успіхами. Теологічні студії покінчив в Перемишлі в 1931 році і рукоположений на священника єпископом Йосафатом Коциловським, який ще під час студій о. Юрія, звернув на нього увагу з огляду на його прекрасний характер та особливі здібності і мав замір по закінченні теологічних студій призначити на високе духовне становище в перемиській капітулі, але Друга світова війна і московсько-большевицька окупація Західних Українських земель в 1939 році, не дали змоги Владци Йосафатові, який сам згинув в жорстокий спосіб замучений польськими і московськими комуністами, здійснити свій замір.

Душпастирську працю розпочав о. Юрій як катехит гімназії в Добромилі та школах доколичних сіл, як теж сотрудником о. Каноніка Господаревського, пароха Добромиля. Поза своєю душпастирською працею, був діяльним в політично-національному житті Добромильщини. Організував хори філії «Просвіта», а особисто проводив одним із найкращих хорів Добромильщини в селі Ляцко. Крім того був членом національних організацій Добромильщини. Жадне

національне свято не відбулося без участі о. Юрія.

Автор цих рядків радо приходив до церкви в Добромилі аби полюбобавитися (хай Бог простить) високою стрункою постатю о. Юрія, що мимоваді нагадувала козарягу, бракувало лишень шаблюки з боку. Як сам козак — відчував козацьку расу о. Юрія.

Саме перед вибухом Другої світової війни у 1939 році він отримав парохію в с. Сулиміві Жовківського повіту, що урятувало його від концентраційного табору в Березі Картуській. В Сулиміві також провадив вірцеву релігійно-національну працю. Там застала його перша московсько-більшовицька окупація з якої лише чудом урятував життя. Натомість німецьке Гестапо, коли прийшла німецька армія до Галичини, підозрівало о. Юрія у зв'язках з Українською Повстанською Армією, що оперувала в доколичних лісах, арештувало та запроторило його до концентраційних таборів спочатку до Освенціма (Ашвін) а пізніше Дахау, де захворів на плямистий тиф і мав бути спалений. Завдяки однак несподіваному захопленню табору американською армією вишов він на волю, зовсім зломаний фізично.

Підлікувавшись та підкріпившись на силах, о. Юрій знов віддається всеціло культурно-освітній праці між шкільною таборовою молоддю, вчить релігії в таборовій гімназії і торговельній школі. Як ентузіаст музики і співу та композитор церковних пісень і колядок організує і веде в Міттенвальді таборовий хор який ширить українську культуру. Свої переживання в концентраційних таборах о. Ковальський описав в споминах під наголовком: «Мати Боже врятувала», що їх друкував «Християнський Голос» і едмонтонські «Українські Вісті».

У 1950 р. о. Юрій прибув до Канади де Владика Ніль єпископ Едмонтону приділив йому парохію в Калгарах, а згодом іменував деканом. Там знов о. Юрій широко розгорнув працю так релігійну, як і політично суспільну. Там знова завдяки його заходам і жертвенности українців католиків Калгар і околиць на місце старої маленької церковці powstaє величавий храм, що став гордістю калгарських українців.

В квітні 1959 року Владика Ніль назначив о. Юрія настоятелем катедрального Храму св. Пасафата в Едмонтоні, а згодом іменує радником єпископської консисторії та протопресвітером. Тут також він побудував величаву резиденцію та дбає про гідну окрасу катедрі як церковну утвар тощо.

Почуваючися по сл. п. своєї мами до давнього козацького роду, — о. Юрій вступив в ряди Українського Козацтва де згідно Статуту УК і ієрархічного священничого сану є іменованій полковником капеляном УК. На прохання тогочасного Військового Отамана УК та за благословенням Владки Ніля о. Юрія затверджено на становищі виконуючого обов'язки Генерального Капеляна для українців католиків в заступництві Генерального Вікарія о. Д-ра Василя Лаби. Нагородна Рада УК, відзначила о. Юрія Хрестом Українського Козацтва зі срібною лавровою гілкою на орденській стижці за його терпіння в німецьких таборах смерті та за визначну працю для Української нації.

В Едмонтоні о. Юрій здобув собі велику пошану і любов серед громадянства.

Пічас свого другого перебування в Едмонтоні, Верховний Архієпископ Кардинал Пасиф іменував о. протопресвітера Юрія Ковальського Митрополитим Почесним Крилошанином,

а останьо Митрофорним Протоієреєм.

Варто при цьому згадати, що о. Юрій є рідним братом Полковника ієж. Михайла Ковальського, кол. воєнка старшини УСС і боєвого старшини Армії УНР — Лицаря найвищого боєвого визначення, Ордену Залізного Хреста кол. Обласного Отамана УК на Канаду — зараз воєнного інваліда Визвольної Боротьби.

З нагоди так високого відзначення о. Юрія — Едмонтонська громада улаштувала дня 10 - го березня ц. р.

величавий бенкет на якому були присутні крім місцевих — багато друзів о. Юрія з інших місцевостей, а навіль з інших держав.

Були присутні представники усіх організацій Едмонтону аби своїм улюбленому парохові зложити найщиріші побажання довгого віку та кріпкого здоров'я. До тих побажань прилучується усе Українське Козацтво на чолі із Генеральною Булавою. Щастя Вам Боже Дорогий Наш Капеляне!!!

Петро Федоренко

Заінтересовання нашим журналом

Конгресова Бібліотека в Вашингтоні замовила висилку на її адресу «Українське Козацтво» з урядоним звільненням від поштової оплати.

Центральна Публічна Бібліотека в Нью-Йорку замовила цілий комплект «Українського Козацтва» від початку видання.

З Балканів нам пишуть: «... Про журнал

«УК» можемо сказати тільки все похвальне... наше молодше покоління, допрема ми які роджені поза Україною, які ні дня не сиділи в рідній школі, які про козацтво довідалися з книжок та оповідаїв... про що розповідали наші діди, бо батьки вже тут роджені... а читаючи «УК» своє знання мож фундаментально обгрунтувати».

З листів до редакції

«В початку мого листа клянюся Вам щезенько та засилаю Вам свій воляцький привіт бувшого воєнка Українського Козацтва, як рівно ж свої найщиріші побажання, тобто кріпкого здоров'я та успіху в праці рук Ваших на найдовші роки. Без дякуючи тільки Вашому дбанню й редагованню журналу щоб не затерлася слава козацька цілковито в цей час, коли ворожа орда скрізь у цілому світі дерубиє нас і тут своєю брехнею, вкотре декотри вірять. Я гадаю, що то тільки несвідомий елемент в то вірить тим шигунам. Но такі як я і пару єстень позаустані ще в житті, того ж духа й надії, віримо у вільність Батьківщини. Коли вже витримали в чужині скитальщині 50 років і до того часу позостали надалі синами своєї Батьківщини, то хіба до загину лишемось вірними традиціям свого народу. Так колись в давнину славного Запоріжжя був вільним козаком кожний з козаків, де б він не був. Одне тільки молюсь та прошу Господа Бога, щоб Він послав Вам кріпкого здоров'я явидайовше, щоб було пригадувати нам про минувшину і про

будучність, бо журнал додає нам духу і надії на перемогу в будучу волю України. Єсть ще пару таких як я розсіяних по інших державах і я з ними мій повязатися через журнал листовно і пригадати минувшину 1917 - 1921 років, бо ж ми пройшли й промірали колись майже цілу Україну право і ліво, бережну стежками в довжину й ширину. Хоч я рахую, що ті стежки заросли колючим терном... А ті могли, що ми полишали в них своїх товаришів борі — вони певно розриті та зрівнані ворогами так, що не лишеться про них і спогадів про їхні заслуги, що вішнями слави вони відкрили себе... Тільки ми тут знаємо, хто вони були, про їхні зав'язття й лицарство, що вони віддали молоде життя за волюсть по старому запорозькому значаю січовника. Може таки Господь пошле ще щасливу долю повернутись до рідного краю.

Тільки не мені, бо я вже старий 88 років і хворий Може Бог допоможе повернутись але не для того, щоб лише зложити свої старі кістки на рідній землі, але щоб стати суддею для ворогів за всі кривди і муки нещлики Укра-

ни за прага тюрини і цілого народу. На цьому хотіли свої мрії й тугу, що не доведеться там менш того всього побачити.

Бодай перед своєю смертю хотів насолодитися своєю теперішньою мрією та спокійно смерті, що в не дармо скитався по чужинах. Хоч і вмираючи бачу і чую, що вмираю вільним, не по поневоленим рабом. Але буду ще ждати і терпіти все, але не каятись. Дай, Боже, на все добре!

Вольність Україні! Слава старшині й козацтву — Вам всім від Хорунжого, бувшого козака Вільного Козацтва.

Аврора, 29 березня 1974 р.

Семен Котаревський

«Пересилаю дар на пресовий фонд У. К. замість квітів на могилу світлій і незабутній пам'яті Сенатора князя Іллі Саліги, який відійшов у вічність 1 вересня 1969 р. Хай цей козарюга не буде забутий.

Він походив з козацької шляхти. Його батько народився на Довжині, але як мазепинець по наказу царської влади мусів переселитися на далекий схід в Сибір. Там народився тала-

Дякуємо за книжки

ПАМ'ЯТНИКИ ПИСЕМНОСТІ СЛОВ'ЯН ДО РІЗДВА ХРИСТОВОГО збірані й пояснені Таласом Воланським, Москва 1854 р. перевидано Видавництвом «Млин», Лондон - Гага, 1974р. при двох табличках напису на надгробку Енея (Троянського) 1200 років перед Різдом Христовим. Цінність цієї публікації вихідної шкільності з передмовою Миколи Скрипника полягає в тому, що тут доказано, що наша словянська мова своїм походженням з струської мови сягає аж так далеко - аж до двох тисяч років перед Р. Х.

ІВАН ОВЕЧКО — «ЧЕХОВ І УКРАЇНА». Видання ІВАН з передмовою Василя Лева, Мюнхен — Грлі, 1973, ст. 150. Дуже цікаві наукові дослідження про подорожження Чехова його зв'язки з Україною й українські елементи в житті й творчості письменника. Книжка викликала широкий резонанс серед літературознавців.

ІВАН ОВЕЧКО — «ВИБРАНІ СТАТТІ». 4 «Фото - офсетова репродукція вибраних

новитий Ілля Григорович Саліга дипломат піонер на церковно - релігійному полі, видавець журналу «Україна й Світ». Він закликав до єднання як православних українців так і католиків. Він своєю діяльністю намагався прикликати українську інтелігенцію до дисципліни та відірвати її від інтернаціонального адоосу. Він хотів бачити, щоб українське громадянство було з'єднане на еміграції. Він створив свою роботу солідно й сумлінно, як перед українським народом так і перед Богом. Він потрапив згуртувати коло видавництва свого журналу публіцистів, учених та мисців. Сам Ілля Саліга був талановитий глибокий знавець східноєвропейської психології і совітської системи, знавець московської культури. Він багато чого переклав з німецької, грецької та латинської мов на українську.

Покійний листувався з моїм бр. п. Батьком Іваном Федоровичем, який оскільки мій, то допомагав йому у видаванні журналу. Хай ніколи не буде забутий цей талановитий лшар письма.

Ріджайна, 2 березня 1974 р.

Рудольф Федорович

статтей автора із тижневика «Канадійський Фармер» 1970 - 73 рр. Це збірка на 94 сторінках з широким діапазоном громадсько - політичної цікавої, дотепної тематики.

ПОСИФ І АНАСТАЗІЯ БІЛОВУС — «ДЕРЖАВНІ ДУМИ». Видавництво «Корона», Дітроїт. Презія: дві частини - «Струпи» і «Весняні Квіти» в українській мові а третя — в англійській мові, разом 58 сторінок. Тут оспівано українських великих володарів - королів, гетьманів, героїв та державних мужів. Метою цієї різноманітної збірки віршів з обох авторів було - ступуляризувати нашу історію для широких мас, зокрема для молоді, на прикладах історичних постатей.

ПОСИФ БІЛОВУС — «БРИФ АУТЛАЙН ОФ ЮКРЕЙНІАН ПІСТОІ» — книжечка тогож видавництва, в якій автор виклав короткими статтями нашу історію з тією ж шляхетно - патріотичною метою, в якій інтенції написано віршів в вишезгаданій збірці поезій.

ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ

ВЛАДИКА СТРАДНИК

Дня 18 лютого 1974 року в Курітібі в Бразилії помер Архиепископ ІОВ СКАКАЛЬСЬКИЙ голова консисторії Української Автокефальної Православної Церкви в Латинській Америці, Генеральний Капелян Українського Вільного Козацтва, кол. капелян І - ої Української Дивізії УНА, лшар медалі Архистратига Михаїла і Хреста Українського Козацтва з мечами й золотою та срібною лавровими гілочками.

Владика Іов народився 1 січня 1914 р. в м. Крем'яниці на Волні в родині Якова Скакальського і Анни з роду Федоренчук. При св. хрещенні одержав ім'я Василя. Він з дитячих ще років, під впливом побожних

родичів перенявся покликанням до служби Богові. Після початкової школи Василь студіював в Духовній Православній Семінарії в Крем'яниці, після закінчення якої зголосився бути послушником у славній Свято - Успенській Почаївській Лаврі. В 1936 р. прийняв чернечий постриг з іменем Іова та був рукоположений в сан ієродиякона, а в р. 1938 в сан ієромонаха. Висвячував його Архиепископ Волинський Олексій.

Поза любов'ю до Церкви молодий ієромонах жив ще й любов'ю до свого українського народу, до його історичних проблем боротьби за волю. За це він терпів переслідування від польської поліції і був запроторений до в'язниці, з якої його визволив розгром Польщі в 1939 р. за Другої світової війни.

Але почалися нові переслідування національно - свідомого духовництва з боку московсько - совітської безбожницької влади. Це примусило отця Іова пересилитися на захід і від 1939 р. до 1943 - го він працював у Холмі в Конисторії та обслуговував парафію Холмсько - Підляської епархії, яку очолював митрополит Іларіон Огієнко.

В 1943 р.о. Іов став капеляном І - ої Української Дивізії УНА та разом з дивізією попав до англійського полону в Ріміні, в якому за дротами перебував два роки.

До 1951 року виконував пастирські обов'язки для наших людей в Англії а по переїзді до Канади спершу перебував в скиті св. Миколая в Грімсі а потім до 1964 р. був секретарем Митрополитської Канцелярії у Митрополита

Іларіона Огієнка. В роках 1964 - 67 був духовним опікуном Богословського факультету св. Андрія при Манітобському університеті і за старання та віддану працю був нагороджений саном Архимандрита.

В роках 1964 та 1966 о. Іов відбув подорож по Святій Землі і про свої враження та про все, що він бачив і спостерігав, написав цікаву й цінну та багато ілюстровану працю «Паломництво по Святих місцях Сходу» на 230 сторінок видану в Едмонтоні 1966 р. видавництвом «Наша Культура».

В році 1967 р. Іов перенісся до ЗСА і 13 жовтня 1970 р. Собор Єпископів УПЦ підніс його в сан Єпископа, призначивши Вікарієм Митрополита Іоана Теодоровича для УАПЦ в Латинській Америці.

Владика Іов не визначався міцним здоров'ям, бо польська в'язниця, дальші скитання та два роки перебування в полоні ще дужче підірвали його фізичний стан і Владика час від часу тяжко хворів. Це знали і його друзі дивізійники і тому інтересувалися долею свого улюбленого кол. капелана. Призначення Владика до Південної Америки, знанної своїм убивчим кліматом для слабких людей, було небезпечним. Тому дивізійники дуже активно станиці в Чикаго разом з іншими ветеранами Української Визвольної Боротьби заактивізували акцію збирання підписів під проханням про призначення Єпископа Іова на катедру св. Володимира в Чикаго, яка не мала тоді свого єпископа. На жаль та ініціатива не одержала позитивного розв'язання. В днях 14 - 17 жовтня 1971 р. Собор УПЦ в ЗСА підніс Владика Іова в сан Архиепископа. Він же покійно даліше віддався службі Богові й своєму українському народові на широких просторах з ще дивними працями Південної Америки. Його служба з огляду на специфічні труднощі того краю набирала

характеру місійної служби з усіма самопожертвами, які його спіткали в щоденних скрутних обставинах. Був він «жертвою вечірньою» часу й обставин. В своїх листах до нас з Бразилії писав про непосильні для нього труднощі при виконуваних призначених йому обов'язків і вже в 1972 р. жалівся, що йому буває дуже тяжко. Страдав Владика Іов також душевно спостерігаючи та думаючи над умовами, які існують в ці часи в житті Української Православної Церкви. Він глибоко їх переживав і будучи не в силі змінити та сам, видко, підупавши на душі, писав нам вже в 1972 році таке, «пішов би в монастир. Але, куди?... Українського православного монастиря нема і не буде... Маю можливість посилитися в монастирі в Греції або в Дамаску. Дещо мені особисто стоїть на перешкоді, бо ж це все чужі люди, чужа мова, чужі звичаї. Ставлю собі питання - чи витримаю там? Бо і літа мої не молоденькі, і вже здоров'я недописує. А тому тепер стою дещо трохи на роздоріжжі, чи не рішиться на цей крок?..»

А тим часом здоров'я Владика Іова чим далі в тих кліматичних та інших безрадєсних для нього обставинах все гіршало й гіршало. В році 1973-му Він вже майже розпачливо писав: «... вже від довшого часу хворію, і мені зовсім не до спадерів. Пару місяців не працюю... Мушу триматися стислої опіки та догляду лікарів. На жаль, тяжко це все вдається, бо нема жодної помічі... а тут нема кому подати навіть шклянку чаю. Всюди сам як палець»... А далі: «... У мене пекуче бажання... виїхати десь трохи ближче біля Вас. Бо бачу, що всі тутешні умовини включно з кліматом, мене скоро зляжнуть до могили. Це мені радить місцеві лікарі кажучи — чим скорше втікай звідси, бо не витримаєш...»

Але помімо такого стану здоров'я і безвихідних особистих обставин та

переживань Владика Іов до останнього понад свої сили виконував своє покликання, якому присвятився ще за молодих літ. Він стоїчно й жертвенно виконував свою місію. Йому приходилось мандрувати по Південній Америці в дуже часто примітивних обставинах і способах як в погоду, так і в негоду, сам тискаючи валізки з обладнанням та предметами потрібними для богослужб. Часто не мав навіть уваги з боку тих, хто міг би йому допомогти в транспортуванні.

Мало того. Він веде диспути з зустрічними протестантськими й католицькими місіонерами. Між іншим, в останньому до нас листі з серпня 1973 року Владика про тих місіонерів пише таке: «Ті місіонарі тут дуже добре улаштовані, мають авто, гарні помешкання, добра платня і все інше. Але перебувають тільки два-три роки у Латинській Америці, а так повертаються до своїх домів в Північну Америку, а на їх місце приїждять другі на такий самий час. Вони просто дивуються, як я можу так тут триматися в таких безрадєсних умовах?.. Мушу зуби зціпити, і нічого не відповідати на таке питання, бо треба тримати пристій церкви, ніколи не ділитися душевно з своїм противником...»

Це була остання вістка і наука, яку ми дістали в листі від дорогого Владика, який так щиро й прихильно прийняв свого часу запрошення бути Генеральним Капеланом нашого Козацтва. Покійний Владика постійно дуже інтересувався чинністю УВК та його розвитком і глибоко поділяв та схвалював провідні ідеологічні напрями нашого відновленого Козацького Руху. Згідно з Правильником Гонорової Ради УВК Йому було уделено козацьке звання Генерал - Хоруного Українського Війська в УВК, відзначено Хрестом Українського Козацтва з мечами та золотою й срібною лаврами гідочками та надано звання Почесного Козака. Нас всіх Владика був по-

благословив своїм Великоднім привітанням в квітні 1972 року.

Відійшов у засвіти до селища праведників ревний священослужитель який від молодих літ присвятив все своє життя на службу Богові та на духовну поміч своєму народові. Таких духівників, що є ними з покликання, а не з інших життєвських причин чи обставин, є у нас дуже мало. Тим більший смуток і жаль огортає нас при згадці про св. п. Покійного... Був це священослужитель — воїн Христовий з усіма такими прикметами як послідовність в поступованні за своїми глибокими переконаннями, зі щирою простолінійною вдачею. Таким людям в сучасну епоху трудно жити не тільки через переслідування з боку ворогів (поляків чи москвинів), але і від своїх. Такі люди, як був св. п. Владика Іов - люди правди і відваги часто не мають признання за свого життя і хіба тільки після смерті дістають належну пошану та учту їх світлій пам'яті.

Хай же Господь Бог ласкаво прийме вистрадавшу душу праведного Владика Іова і упокоїть її за всі труди, терпіння і позбавлення вигід за Його земного життя. Між тими ж, хто пізнав ближче і полюбив дорогого Владика, най лишить вічна й світла пам'ять про Нього...

Антін Кушинський

Перед самою смертю Владика Іова, ще 17 лютого 1974 р. до Куритіби прилетів з доручення Митрополита Мстислава Єпископ Константин і був свідком останніх хвилин життя св. п. Покійного 18 лютого. Там Єпископ Константин очоловав похоронні відправи в сослуженні десяткох священників.

Відправи відбувались кожного дня до 24 лютого. Старанням Єпископа Константина тілні останки Владика Іова було перевезено до Бавид Бруку в ЗСА і тут дня 2 - го березня 1974 р.

відбулися урочисті, велечаві похорони на цвинтарі св. Андрія коло церкви пам'ятника. В заупокійній Божественній Літургії і в панахиді брали участь Митрополити: Мстислав УПЦ в ЗСА і Михайл УГПЦ в Канаді, Архiepіскоп Марко та Єпископ Константин в сослуженні 20 священників. Під час Служби Божої промовляли: Архiepіскоп Марко та Митрополит Мстислав, а запечатання гробу виконав о. Протопр. А. Селепина. Представник Генеральної Управи Українського Вільного Козацтва, він же Обласний Отаман УВК Сотник Богдан Дацківський був впорядником того величавого й урочистого похорону. Почесну варту при домовині тримали по черзі по 6 членів Українського Вільного Козацтва, Союзу Ветеранів Українського Резистансу і Братства к. Вояків 1 - ої Укр. Дивізії УНА. Сотник Б. Дацківський був також комендантом почесної тризави комбатантів згаданих трьох організацій, пластунів, одумівців і делегації ОБВУА — усі при своїх 25 - ти прапорах. Домовинку провадили церковні хоругви і відзнаки, що їх несли члени УВК, за якими слідували прапори організацій. Домовину несли священники на змиву з членами почесної варті. При надгробній панахиді усі прапори творили довгий шпалір та в відповідні моменти на команду Сотника Б.

ІНЖ. ІВАН ГНОЛОВИЙ

22 січня 1974 р. в Бофало, стеїт Нью Йорк відійшов у вічність по тяжкій недугі інж. Іван Гнойовий, Полк. Станиш УВК ч. 18 ім. Полк. Мих. Кричевського. Був не козак з діда й прадіда родом з Полтавщини. Родився 14/27 лютого 1889 р. в хуторі Гнойових, Омельницької волості, Кременчуцького повіту.

Після закінчення народної школи учився ще в Церковно - Учительській школі, яку закінчив зі званням «учителя грамоти» і якийсь час учителював,

Дацківського віддавали почесь Покійному Владичі. Над відкритою могилою останнє прощальне слово сказав голова Головної Управи Братства Дивізійників Курінний УВК д-р Роман Дражньовський. При похилених прапорах і звуках сурми як останнього салюту для Покійного (Хоруничий УВК Осип Головацький) опущено домовину і закінчено похорон. Присутніх при похоронах було біля 250 людей. Українське Козацтво, крім представника Ген. Управи (Обласного Отамана) було заступлено трьома Отаманами Станиць з Заходу ЗСА та коло 20 - ти членів

По похоронах відбулася тризма, яку розпочав о. Е. Новицький молитвою й співом «Вічна пам'ять», який і провадив цими поминками. Під час тризми вшановано св. пам'ять Покійного Ввадику Іова промовами, в яких промовці відзначали його заслуги перед рідною Церквою і рідним народом та згадували його активну участь в різних організаціях. Особливо знаменною й сильною була промова представника УВК Сот. Б. Дацківського. Промовляли представники різних 20 - х організацій. Заключне слово подяки всім, що брали участь і спричинились до величного похорону Покійного Владичи Іова сказав Митрополит Мстислав.

але, бажаючи набути вищу педагогічну кваліфікацію, поступив до Катеринославського Учительського Інституту. Це був вже 1914 р. Його покликано до військової служби і по закінченню Константинівської Військової Школи в Києві в ранзі прапорицька призначено до 271-го Запасного полку в Катеринославі. З вибухом російської революції Він брав участь в українізації цього полку і з українською сотнею відбув на фронт. Там в складі 13-го пішого Білозерського полку також брав у-

часть в українізації цієї частини московської армії. Полк було названо 19-й Український полк. З цим полком молодий старшина відбув похід: Ланівці — Шепетівка — Знаменка — Кременчук, де полк кінчив своє існування. Свідомі українці пішли в нелегальний стан на своїй рідній землі, бо це було 20-25 січня 1918 року. Тоді Гнойовий закінчив педагогічну освіту в Катеринославському Учительському Інституті але після цілого ряду «перепетій», як то Він писав у своєму життєписі, понав за кордон у Польщу і там повернувся до лав Української Армії, з якою ділив її долю аж до трагічних листопадових днів 1920 року, коли наша Армія залишила Рідну Землю і її частини були інтерновані в Польщі.

В таборах інтернованих Іван Гнойовий в Олександрові, Ланцуті й Стрілкові брав участь в культурно - освітній діяльності. Одержавши в 1922 році безтермінову відпустку, переїхав до ЧСР і в Подєбрадах закінчив високу освіту з титулом інженера - гідротехніка і по цьому фаху довгий час працював потім в Польщі. За час побуту

в Польщі належав до «Военно - Историчного Т-ва в Варшаві» в рр. 1932-34 та був членом ради при Українському Центральному Комітеті. За політично-національну діяльність був переслідуваний польською адміністрацією.

У перших днях польсько - німецької війни емігрував на Захід під німецьку окупацію і в Холмі працював по своєму інженерському фаху та учителем Української Технічної Школи. З вибухом війни між Німцями й Советами переїхав до Берестя, де був заступником голови Українського Допомогого Комітету та директором Української Технічної Школи. В 1943 році був арештований ГеШтаПо і ув'язнений 4 місяці. Дальша доля Покійного перенесла його до таборів «Д. П.» в лідти до ЗСА і Бофало. Тут цей скромний, трудолюбивий та ідейний, глибокої душі український вояка й громадянин покінчив свої земні турботи.

Залишив Він дуже цікаві і гарно написані спогади з Полтавщини, уривок з яких було поміщено в чис. 3(21) «Українського Козацтва» за 1972 рік. Вічна йому пам'ять!

ДО ПРОГРАМИ КРАЙОВОЇ УПРАВИ ТУСМ НА 1974 Р.

Ця програма, що Т опубліковано в «АМЕРИЦІ» з 5. лютого 1974 р., була би добра, якби в ній не бракувало двох найважливіших точок.

Адвокат - Королівський Радник Петро Саварин, головний референт справи збереження української національної субстанції в розсіянні, у своїй промові на пленарній сесії II - го Світового Конгресу Вільних Українців в Торонті сказав дослівно ось що: «Мішані подружжя — наша загибель... Наші релігійні і громадські промови, наша ціла спільнота не має більшої проблеми, як саме проблему мішаних подруж і повинна на них звернути свою найбільшу увагу, бо інакше все інше, що ми робимо, — на довшу мету не має сенсу...»

Така патріотична організація нашої інтелектуальної університетської молоді, як ТУСМ, повинна здавати собі справу з того, що мішані віччання нашої молоді, які доходять вже до 100 відсотків, це смертельна загроза самому біологічному існуванню українства поза Рідними Землями і, як сказав Адвокат Саварин, наша загибель. Отже як ТУСМ не звертає на цю загрозу і загибель не то найбільшою але взагалі ніякої своєї уваги, то все інше, що ТУСМ робить, — «на довшу мету не має сенсу».

Другою справою, про яку у вище згаданій програмі ТУСМ - у нема ані одного слова, це справа української мови нашої молоді. ТУСМ знає, що величезна більшість нашої молоді у вільному світі є чужомовною

Вона або зовсім не знає або не уживає нашої мови і майже нічого в нашій мові не читає ani не пише. Про нашу мову Королівський Радник Саварин сказав на II-ому СКВУ так: «Зберегти повноцінну культуру в іншій мові неможливо, а хто перестас жити на хліб рідної мови, культури, традиції тощо, — ранше чи пізніше гине». Високопреосвященний Митрополит Максим Германюк написав про українську мову ось що: «Рідна мова це Божий наказ! Мова — це душа кожного народу, а душа — це сам Бог у кожній людині. Творець світу дав нам українську душу, себто українську мову. Ми не маємо права міняти ту душу. Ми маємо право послугуватися всіма мовами, але не маємо права забувати, нехтувати, соромитися, не знати своєї рідної мови, бо така є воля, такий наказ Бога.

Хто відрикатється своїй мові, той відрикатється себе самого, своїх батьків і свого народу...» А Високопреосвященний Митрополит Іларіон Огієнко писав так: «Мова — це душа народу. Числою мовою говориш, того й душу носиш. З мовою міцно пов'язана рідна культура, ніжна рідна традиція, ціле рідне життя. Хто не говорить українською мовою, той душі української не має... Хто рідну мову забуває, той стає чужинцем для своєї Нації... Доведіть усім, непошанивок рідної мови

Журнал «УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО» потребує дістати ще 500 нових передплатників і тим самим здобути сильнішу фінансову базу, щоб зможти знизити передплату і появлятися частіше.

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ, ТО Ж ПРИДБАЙТЕ І ВИ ШЕ ОДНОГО ПЕРЕДПЛАТНИКА!

— то гріх проти Духа Святого, а такий гріх нікому не проститься в цій ж.тті ani в житті майбутнім».

Для того в раджу, щоби Крайова Україна ТУСМ додала на самому початку своєї опублікованої в «АМЕРИЦІ» програми чотирьох дві короткі але найважливіші точки: (1) Боротьба проти мішаних вичань української молоді і (2) Боротьба за те, щоби уся українська молодь зберігала, вичувала, навчала, шанувала і уживала постійно українську мову в слові і письмі.

Це моя порада відноситься в рівній мірі не тільки до програм. ТУСМ — у, але теж до програм проводів усіх наших молодечих, виховних, жіночих, громадських, культурних, професійних, релігійних та всіх інших організацій і установ у всіх країнах нашого розсілення, бо інакше все інше, що ті управи і проводи та їхні організації і установи роблять, (за словами Королівського Радника Саварина) «на довшу мету не має сенсу».

Інж. Омелян Михайло Тишовницький
Четар Артилерії Української Галицької Армії в 1918-1920 роках, Голова Відділу Об'єднання б. Вояків Українців в Америці (ОБВУА) в Лос Анжелес, Голова Драдчої Ради Центрального Бюро Українських Подруж «МЕТА» і Керманач Лос Анжелеского Відділу того Бюро.

ХТО ПОМАГАЄ ВИДАВАТИ НАШ КВАРТАЛЬНИК (Крім точних кольпортерів, передплатників і післяплатників) ВИКАЗ ПОСТУПЛЕНЬ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД

від 1 лютого до 15 травня 1974 року

21-й Княжий Дар, як узнання праці редактора та великого значення журналу «У. К.», прислав Осаул УК Каленик Лисюк суму 300 доларів.

22-й Княжий Дар прислав Курінь УВК ч. 19 ім. Гетьмана Павла Скоропадського (Отаман Сотник УК Іван Сарвадій) в сумі 100 доларів на видавничий фонд ювілейної книжки куреня.

Як Писанку для «У. К.» прислав Полк. Микола Янов 15 доларів.

Замість квітів на могилі Св. Пам'яті: Іллії Сипіги прислав Рудольф Федорович 20 доларів; на могилу Анни Вас — прислав М. Вас доларів 27.38; на могилу поста-воєнка, лицаря духом, українського патріота і дорогого друга Василя Лагодюка (Івана Хміля) прислали Дм. і В. Качало 5 доларів; на могилу Осаула УК Іларіона Криловського прислав Сотник УК Богдан Дашківський 5 доларів.

На Видавничий Фонд Ювілейної Книжечки Куреня УВК ч. 19 зложили в доларах (в хронологічному порядку): М. Клепачівська 19, К. Черевченко 5, М. Козленко 1, М. Янов 3, о. Г. Сіваченко 5, Ів. Фаріон 4, Н. Струк 10, Ів. Мельник 10, Р. Федорович 20, М. Скрипник 4, А. Біловус 10, Ст. Сарвадій 10, о. М. Литваківський 10 і В. Засадний 10. Разом по цьому списку 121 дол.

Інші Дари на Пресовий фонд «УК» (в доларах в хронологічному порядку поступлень): Ст. Душенко 14.70, Ів. Стецькович 7, о. В. Базилевський 4, С.

і З. Колодії 8, М. Вишиванок 2, В. Шостак 28.23, А. Швец 4, о. Т. Діателович 4, З. Лазуренко 4, А. Гончаренко 1.35, Є. Курилюк 10, Р. Федорович 20, М. Шевчик 1, д-р М. Гнатчук 4, о. М. Федорович 2, Р. Завадович 1.25, о. Ю. Гулей 4, А. Скрилов 2, С. Березницький 4, інж. О. Тишовницький 1, В. Кузьменко 6.50, К. Яворівський 5, інж. Я. Чернявський 4, Ю. Липко 9.62, І. Шорш 0.74, Б. Сулима-Савчинський 4, М. Козарійчук 8, о. Г. Сіваченко 5, Є. Дітель 6, В. Качало 2, М. Клепачівська 5, П. Гобиль 3, В. Дмитріюк 4, О. Пічатківська 5, П. Казанівський 10, Я. і Е. Різники 4.46, Т. Бойко 2.97, І. Крешних 0.62, А. Біловус 4, М. Лепак 3.50, П. Багрий 1, о. Ю. Ковальський 25, інж. А. Ільницький 10 і м-гр В. Савицький 5. Разом по цьому списку дол. 260.94.

А всіх дарів на нашу Видавничу чинність за відчитний період трьох з половиною місяців поступило \$ 854.32.

Крім того, на потреби Генеральної Канцелярії (Організаційний Фонд) прислали: Ів. Стецькович 2.50, С. Левченко 4.40, Р. Федорович 21.50, М. Вишівський 1.50, о. П. Скульський 3, д-р проф. М. Стахів 7, ген. В. Герасименко 6, о. Гр. Сіваченко 5 і М. Лепак 15.50 доларів. Разом 66.40 доларів.

Всім Вельмишановним Жертводавцям широким сердечним Побратимським Спасибі!

Редакція «УК» і Генеральна Булава УВК.

Printed by:
UKRAINIAN - AMERICAN PUBLISHING
and PRINTING CO., INC
1215 West Chicago Ave. Chicago, Ill. 60622 USA